

GEMEENTE TILBURG

Kadernota Sport 'Samenspel en Sport op Orde 2016-2018'

Tilburg, juni 2016

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 - Inleiding	2
1.1 Tussentijdse evaluatie	2
1.2 Actualisatie	3
1.3 Bronnen actualisatie.....	3
1.4 Leeswijzer	7
Hoofdstuk 2 - Beleidslijn sport en bewegen	8
2.1 Ambitie Sport en Bewegen	8
2.2 Voor wie zetten we ons in?.....	10
2.3 Drie kernopgaven	11
2.4 Gezondheid, sportonderwijs en talentontwikkeling	11
2.5 Ruimte voor verenigingen en maatschappelijke inzet	15
2.6 Efficiënte bedrijfsvoering en een sluitende sportexploitatie	18
2.7 Samenvatting beleidslijn	21
Hoofdstuk 3 - Sport op Orde: financieel kader	22
3.1 Budget voor Sport	22
3.2 Bedrijfsvoering en exploitatie Sportbedrijf	22
3.3 Realisatie taakstelling Sport op Orde	26
3.4 Bezuinigingsmogelijkheden Sport op Orde.....	27
3.5 Subsidieverzoeken.....	29
3.6 Invulling taakstelling Sport op Orde.....	29
Verwijzingen	31
Bijlagen	32
Bijlage 1 - Huidige Programmabegroting product Sport	32
Bijlage 2 - Historische weergave bedrijfsvoering en exploitatie Sportbedrijf	34
Bijlage 3 - Kerncijfers Sport, Sportbedrijf en beïnvloedbare lasten	36
Bijlage 4 - Totaal overzicht bezuinigingsmogelijkheden.....	38
Bijlage 5 - Gevolgen uit exploitatie nemen sportaccommodaties	51
Bijlage 6 - Nieuwe Programmabegroting product Sport	62
Bijlage 7 - Rapportage onderzoek Sportbedrijf Tilburg.....	63

Hoofdstuk 1 - Inleiding

In 2014 is Tilburg 'Sportgemeente van het jaar' geworden. De jury van de verkiezing, georganiseerd door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), is erg onder de indruk van de reikwijdte van het Tilburgse sportbeleid, de keuzes die we daarbij hebben gemaakt en vooral onze focus op het verbinden van sport en onderwijs: 'Het sportbeleid zit stevig in elkaar en is goed geïntegreerd met andere beleidssectoren'. Deze eretitel maakt duidelijk dat we het op gebied van sport in Tilburg goed doen, dat we een goede basis hebben. Dit blijkt ook uit het feit dat we tot 'European City of Sport 2016' zijn uitgeroepen. Dit is een prijs voor steden die zich in Europa verdienstelijk hebben gemaakt op het gebied van sport in relatie tot het versterken van de gemeenschap. Tilburg krijgt complimenten vanwege het uitstekende sportbeleid, de mooie sportcomplexen en goed opgezette sportprogramma's en -activiteiten. Tilburg gebruikt sport onder meer als middel om gezondheid, scholing en respect te bevorderen.

Om dit niveau de komende jaren vast te houden, actualiseren we het huidige sportbeleid en brengen we de exploitatie van ons Sportbedrijf op orde. Beide onderwerpen hebben we in deze nota 'Samenspel en Sport op Orde' beschreven.

1.1 Tussentijdse evaluatie

Uit de tussentijdse evaluatie van de kadernota sport 2011-2016 'Samenspel' begin 2015, blijkt ook dat we al veel doelstellingen uit de nota hebben behaald. We hebben hoogwaardige accommodaties gerealiseerd met een bovenregionale uitstraling. We hebben een hoge sportparticipatie: wekelijks beoefenen in Tilburg 100.000 inwoners hun favoriete sport en vooral de sportparticipatie van de jeugd is met 74% hoog. Onze ambitie is ook 'Een leven lang sporten', zodat we zoveel mogelijk mensen willen laten deelnemen aan sport- of beweegactiviteiten. We hebben ons met name gericht op de jeugd en bijzondere doelgroepen die een stimulans nodig hebben. We zijn onze tijd vooruit met bewegingsonderwijs en het groeiend aantal vakleerkrachten (combinatiefunctionarissen) in het basisonderwijs.

We lopen echter ook niet weg voor een aantal schaduwkanten. We constateren dat de bestuurlijke ambities en realisatiekracht hoog waren, maar dat de organisatie, de bijbehorende processen en het beleid niet in totaliteit op deze ontwikkeling zijn aangepast. Met andere woorden, de borging in de organisatie en de exploitatie is achtergebleven. Ook bleek dat ramingen van bezoekcijfers en rendementen van onze sportaccommodaties in een aantal gevallen te hoog zijn ingeschat, waardoor we die tussentijds naar beneden hebben moeten bijstellen. Daarnaast bleek onze tarievenssystematiek bijzonder complex en konden we die daardoor moeilijk uitleggen aan de gebruikers. Aanpassingen in de begroting vonden echter niet of nauwelijks plaats en tekorten werden vaak incidenteel opgelost. Sinds de start van het huidige college zijn de gevolgen duidelijk zichtbaar voor ons Sportbedrijf.

Daarnaast hebben we gemeentebreed te maken met de gevolgen van de economische crisis van de afgelopen jaren. Een aantal commerciële huurders van onze accommodaties kon de huur niet meer opbrengen waardoor de huurinkomsten van ons Sportbedrijf ernstig onder druk kwamen te staan. Het sportklimaat is daardoor ook veranderd. Sportverenigingen hebben het op een aantal punten moeilijker¹: ledenaantallen staan onder druk, sponsorinkomsten nemen af en verenigingen vinden het moeilijk vrijwilligers te werven. Traditionele aanbieders van sport, maar ook gemeentelijke sportbedrijven, ondervinden concurrentie van partijen die gewend zijn commercieel te opereren.

---

¹ Verenigingsmonitor Tilburg 2014 – Mulier Instituut, december 2014

De ongebonden of ongeorganiseerde sport zit echter in de lift: er is een toename van sporten die mensen makkelijk alleen kunnen ondernemen en op het moment dat het hen uitkomt, zoals hardlopen, wielrennen en fitness².

1.2 Actualisatie

De kadernota 'Samenspel' loopt nog tot eind 2016, maar gezien bovenstaande ontwikkelingen gaan we deze nu actualiseren. Dit betekent niet dat we een volledig nieuwe sportnota maken, maar dat we nog eens goed kijken naar de uitgangspunten en doelstellingen van ons sportbeleid. Om op lange termijn sport en bewegen mogelijk en betaalbaar te houden, scherpen we onze ambities aan en maken we een aantal keuzen. Dit betekent ook dat we, daar waar het goed gaat en we de gewenste resultaten behalen, het beleid blijven voortzetten. In deze nota leggen we dus de nadruk op de aanpassingen van het beleid, die ontstaan zijn door nieuwe ontwikkelingen. We doen dit binnen de in de Sportbegroting beschikbare financiële middelen en houden hierbij rekening met de taakstelling die we voor sport ('Sport op orde') hebben. We investeren nu niet in nieuw beleid. We verlengen de looptijd van de nota tot en met 2018, zodat deze gelijkloopt met de huidige collegeperiode.

1.3 Bronnen actualisatie

We baseren ons bij de actualisatie van het beleid op de tussentijdse evaluatie, het 'Coalitieakkoord 2014-2018' en op een aantal recente ontwikkelingen en afspraken. We hebben bekeken op welke manier ons sport- en beweegbeleid het beste profiteert van het beleid van het Rijk en de Provincie Noord-Brabant. Mede aan de hand van trends en ontwikkelingen die voor Tilburg relevant zijn, hebben we onze doelgroepen en ambitie bepaald.

Andere rol gemeente:

Wij vinden het om diverse redenen (leefbaarheid, gezondheid, sociale binding, meedoen, enz.) belangrijk dat onze inwoners deelnemen aan sport- of beweegactiviteiten. De gemeente is echter niet overal meer (alleen) van, we gaan uit van eigen verantwoordelijkheid. We doen het samen met onze inwoners, verenigingen, organisaties en instellingen.

'Wij willen de bondgenoot zijn van al die Tilburgers die gaan voor een stad waar het fijn leven is, nu en in de toekomst. De overheid kan deze doelen niet alleen realiseren. Een goed samenspel met burgers en samenwerkingspartners is belangrijker dan ooit. De kans voor de komende periode is de kracht van initiatieven buiten de overheid beter te benutten en de invloed van burgers op de ontwikkeling van de stad te vergroten'.

Coalitieakkoord 2014-2018

Soms zijn we zelf aan zet, soms zijn anderen aan zet en hebben wij alleen een faciliterende rol. Op andere momenten doen we het samen. Ook hoeven we ons niet voor alle inwoners even actief in te zetten, de meeste redden zich prima zonder onze bemoeienis. Dit past geheel in de nieuwe houding van onze gemeente als facilitator en ondersteuner van burgerinitiatief.

'Sport op Orde':

In het Coalitieakkoord hebben we een verbeterslag aangekondigd binnen het beleidsterrein sport, onder de naam 'Sport op Orde'. Dit betekent dat we de ambitie en doelstellingen van het sportbeleid actualiseren en de exploitatie van het Sportbedrijf structureel op orde brengen. De doelstelling is om het structureel tekort van 3% op de sportbegroting in vier jaar tijd terug te brengen.

'Sport is goed voor de gezondheid, fijn voor de sociale contacten en sport verbetert het saamhorigheidsgevoel. Sporten draagt bij aan participatie voor jong en oud. Wij kunnen en willen mensen niet dwingen om te sporten. Wij kunnen sport wel zo toegankelijk mogelijk maken door de sportverenigingen te faciliteren en onze gemeentelijke sportvoorzieningen voor iedereen toegankelijk te houden. Ook de mogelijkheden voor ongebonden sporters horen hierbij. De situatie van de

---

² Rapportage Sport 2014 – Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), 2015

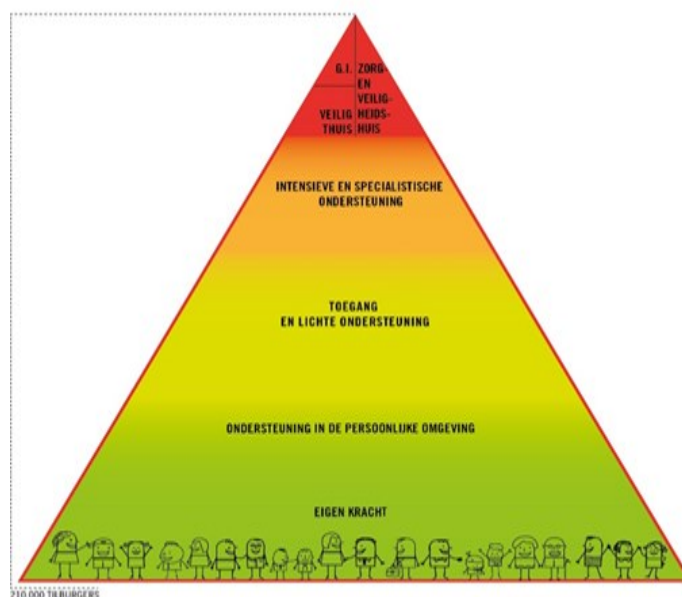
voetbalverenigingen is in kaart gebracht. Wij maken dit af. Maar we gaan verder: omdat er al enkele jaren een tekort is op de exploitatie van de sportaccommodaties gaan we de exploitatie van het gemeentelijk Sportbedrijf op orde brengen en samen met de verenigingen bekijken wat er moet gebeuren om op lange termijn sport voor de Tilburgers mogelijk te houden. Topsport draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de stad. Wij verwachten van topsport een ondernemende houding.'

Coalitieakkoord 2014-2018

Transities in het sociaal domein:

Het sociaal domein is volop in beweging door de invoering van de Participatiewet, de Jeugdwet en de nieuwe WMO. We hebben als gemeente meer verantwoordelijkheden gekregen om onze inwoners te ondersteunen economisch en maatschappelijk zelfredzaam te worden of te blijven en om ouders en kinderen te ondersteunen, zodat kinderen gezond en veilig kunnen opgroeien. Wanneer we inzetten op sporten en bewegen draagt dit bij aan het gezond en veilig opgroeien van de jeugd en het versterken van de eigen kracht en zelfredzaamheid van inwoners. Hiermee draagt sport en bewegen bij aan de realisatie van de doelstellingen in het sociaal domein.

We willen zorgen dat de (preventieve) ondersteuning voor onze inwoners goed is georganiseerd. Daarvoor is een stevige sociale basisstructuur van groot belang. Deze structuur biedt laagdrempelige en algemeen toegankelijke voorzieningen, dicht bij de inwoners, die mensen stimuleren om de regie over hun eigen leven te kunnen voeren. Sport en bewegen zijn belangrijke onderdelen van deze basisstructuur. Een derde tot de helft van de ziektelast in Nederland is te beperken door een andere leefstijl. Door vanuit sport bij te dragen aan de beweegcomponent van preventieve programma's, kunnen we zorgen voor het beperken van de ziektelast en daarmee het voorkomen van veel duurdere inzet van intensieve ondersteuning.

Beleid Rijksoverheid:

De Rijksoverheid wil een sportieve samenleving waarin iedereen ervoor kan kiezen om actief en gezond te leven³. Het Rijk heeft extra aandacht voor een gezonde leefstijl van kinderen en voor kinderen die opgroeien in gezinnen met lage inkomens. Vanuit bijvoorbeeld het programma 'Sport en bewegen in de buurt' stelt het Rijk financiële middelen beschikbaar aan gemeenten voor het aanstellen van buurtsportcoaches. In Tilburg besteden wij deze middelen aan de inzet van onze combinatiefunctionarissen. Sportaanbieders als sportverenigingen en fitnesscentra kunnen met behulp van de 'Sportimpuls'-subsidie activiteiten opzetten voor mensen die niet of nauwelijks

³ www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen (Dossier Sport en Bewegen)

sporten. Vanuit deze regeling krijgen vier Tilburgse sportaanbieders in totaal € 240.000,- om de komende twee jaar wijkgerichte activiteiten uit te voeren.

In het Bestuursakkoord uit 2014 tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de PO-raad (Primair Onderwijs) is het doel opgenomen dat iedere basisschoolleerling minimaal twee lessen bewegingsonderwijs per week krijgt, gegeven door een bevoegde (vak)leerkracht. Waar mogelijk streven scholen naar drie lessen per week. De daadwerkelijke invoering hiervan is een verantwoordelijkheid van de schoolbesturen.

Het Nationaal Programma Preventie 'Alles is Gezondheid' moet ervoor zorgen dat mensen gezonder gaan leven. Bijvoorbeeld door voldoende te bewegen. De sportsector kan hieraan bijdragen door een goed sport- en beweegaanbod te bieden. Sporten is gezond, zeker voor mensen met een beperking. Het geeft mensen zelfvertrouwen en stimuleert dat ze grenzen verleggen en deelnemen aan de samenleving.

Het nieuwe gehandicaptensportbeleid 'Grenzeloos actief, maakt sporten en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk' (ministerie van VWS, april 2015) richt zich erop dat het sportaanbod voor mensen met een beperking dichtbij huis beschikbaar moet zijn. Dit betekent, in de eigen buurt, zoveel mogelijk bij bestaande sportverenigingen. De verantwoordelijkheid voor een passend sport- en beweegaanbod ligt bij lokale en regionale partijen. In Tilburg is het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking al jaren in goede handen bij ons Steunpunt Aangepast Sporten Midden-Brabant.

Sport- en beweegbeleid Provincie Noord-Brabant:

De Provincie Noord-Brabant ontwikkelt in 2016 een nieuw kleinschaliger sportplan. De verwachting is dat het nieuwe sportbeleid een looptijd krijgt tot en met 2019 met als speerpunten: gehandicaptensport, talentontwikkeling (breder dan alleen sport), topsportevenementen (als middel voor internationale profilering van de regio en versterken van de vrijetijdseconomie) en sport & technologische innovatie. Wellicht dat urban sports ook extra aandacht krijgen van de provincie, als onderdeel van het evenementen- en talentenbeleid. De kans is echter groot dat er geen subsidie meer komt voor investeringen in topsportaccommodaties.

Trends en Ontwikkelingen:⁴

We zien de volgende trends en ontwikkelingen die de komende periode gevolgen hebben voor de deelname aan sport en bewegen in Tilburg. Hier spelen we met ons sport- en beweegbeleid op in.

Demografische en sociaaleconomische ontwikkelingen

De Nederlandse bevolking vergrijsst: er komen meer ouderen en minder jongeren. Dit beïnvloedt de sportdeelname in de toekomst, want ouderen doen minder aan sport dan jongeren. De verwachting is ook dat het aantal mensen met beperkingen toeneemt en dit versterkt het effect op de sportdeelname. Deze veranderende bevolkingssamenstelling heeft niet alleen gevolgen voor het aantal sporters, maar ook voor het aantal accommodatiegebruikers. De jeugd maakt namelijk vooral gebruik van sportvelden en sporthallen, jongvolwassenen van fitnesscentra en ouderen van de openbare ruimte. Zwembaden worden door alle leeftijdsgroepen redelijk goed benut.

In Brabant neemt tot 2028 het aantal 6- tot 19-jarigen af. Hierdoor zal ook vooral de behoefte aan sportvelden en sporthallen afnemen⁵. Het stijgend aantal ouderen leidt tot weinig extra vraag naar sportvelden, sporthallen, overdekte zwembaden en fitnesscentra. In Brabant zullen in 2028 ongeveer

---

⁴ De trends en ontwikkelingen zijn (tenzij anders vermeld) gebaseerd op de Rapportage Sport 2014 - Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), 2015

⁵ Sportdeelname en accommodatiegebruik in Noord-Brabant - Mulier Instituut, februari 2014

vijf op de honderd sportvelden en ongeveer vier op de honderd sporthallen niet meer nodig zijn. Aangezien in de stedelijke gebieden de komende jaren nog een positieve bevolkingsontwikkeling is voorzien, kan Tilburg zich waarschijnlijk tot op zekere hoogte onttrekken aan de afname van het aantal sporters en accommodatiegebruikers. In Tilburg⁶ neemt het totaal aantal inwoners tot 2020 met ongeveer 10.000 toe. Om afname van het aantal sporters en accommodatiegebruikers te voorkomen, is het van belang de jeugd aan het sporten te houden en met name ouderen, maar ook nieuwe doelgroepen aan te spreken.

Het Mulier Instituut⁷ verwacht dat, om de financiële situatie te verbeteren, het verhogen van de inkomsten (zorgen voor meer sporters en accommodatiegebruikers) op langere termijn ook wel eens effectiever zou kunnen zijn dan het beperken van uitgaven (sluiten van accommodaties).

Het opleidingsniveau van de bevolking neemt echter nog steeds sterk toe en dit heeft een positieve invloed op de toekomstige sportdeelname. Hoger opgeleiden sporten namelijk meer dan lager opgeleiden en zij doen ook meer vrijwilligerswerk.

Mensen met hogere inkomens nemen vaker deel aan sport dan mensen met lage inkomens. Het aantal huishoudens dat in armoede leeft is de afgelopen jaren echter toegenomen. De sociale participatie (meedoen), waaronder sport, is lager in deze groep. Kinderen die opgroeien in armoede hebben ook op latere leeftijd een grotere kans om minder mee te doen aan sociale activiteiten.

Werkende 25- tot 65-jarigen sporten meer dan werklozen en arbeidsongeschikten. Huisvrouwen en -mannen sporten minder, maar bewegen meer.

Niet-westerse volwassenen sporten minder, terwijl zij een steeds groter aandeel in de Nederlandse maatschappij hebben. Vooral de eerste generatie niet-westerse minderheden doet duidelijk minder aan sport, de tweede generatie sport vaker. Onderzoek laat tevens zien dat als ouders van minderheden zelf aan sport doen, de kans op sportdeelname van de kinderen duidelijk toeneemt. In ieder geval blijkt dat voor sport en bewegen voorbeeldgedrag van ouders een belangrijke rol speelt. Kinderen sporten vaker als een van beide of beide ouders dat ook doen⁸.

Sociaal-culturele ontwikkelingen

Nederlanders vinden gezondheid het allerbelangrijkste in het leven (gezond lichaam, in dagelijks leven goed functioneren, sociaal-maatschappelijke participatie). Toch is bijna de helft van de Nederlandse volwassenen te zwaar en van de kinderen tussen 4 en 20 jaar is 14% te zwaar. Voldoende beweging, waaronder sporten, kan bijdragen aan verminderen van overgewicht. Een slechtere gezondheid leidt tot belemmeringen bij het actieve sporten, de eigen inzet als vrijwilliger of het bezoeken van een sportwedstrijd. De toename van het aantal mensen met een beperking of chronische aandoening heeft gevolgen voor sportdeelname in de toekomst, zowel in aantal sporters als in het soort activiteiten dat bij hun mogelijkheden past. Een fysieke beperking belemmert de sportdeelname. Eén op de acht mensen heeft een matige of ernstige lichamelijke handicap. De helft van de bevolking heeft één of meer chronische ziekten. Dit percentage groeit door vergrijzing en een ongezonde leefstijl.

Mensen met een zorgbehoefte, veelal ouderen en mensen met een beperking, zijn voor een groot deel zelf verantwoordelijk voor de noodzakelijke ondersteuning. Juist voor deze groepen kan sport en bewegen de (dure) zorgbehoefte verminderen of uitstellen naar een latere leeftijd.

---

⁶ Bevolkingsprognose gemeente Tilburg 2014-2030 - Gemeente Tilburg, 2014

⁷ Het Mulier Instituut is een Sociaalwetenschappelijk sportonderzoeksinstituut, gevestigd in Utrecht

⁸ Sociaal en Cultureel Rapport 2010 - SCP, 2010

Sport en bewegen zijn onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl. Commerciële aanbieders hebben hier met hun wellness concepten al op ingespeeld, voor verenigingen is dit lastiger, net als voor de traditionele aanbieders van sport, zoals gemeenten.

Door de individualisering zijn mensen in de afgelopen jaren steeds meer 'ongeorganiseerd' of 'ongebonden' gaan sporten. De deelname aan sporten die mensen zelf gemakkelijk alleen kunnen doen op het moment dat het hen uitkomt (hardlopen, fitness en wielrennen), neemt toe. De levensloop van mensen wordt steeds minder voorspelbaar, want mensen willen zelf actief invulling geven aan hun leven. Zij willen hun eigen identiteit bepalen en niet tot de massa behoren. Hierdoor kiezen ze ook steeds vaker voor sport- en beweegvormen die daarbij passen. Het aanbod aan vrijetijdsactiviteiten is zeer divers, snel wisselend en tegelijkertijd bereikbaar voor veel meer mensen. Dit levert minder voorspelbaar consumentengedrag en andere vrijetijdsbestedingspatronen op.

Tot slot houden we rekening met de verschuiving van waarden en sociale veranderingen:

- Er is steeds meer focus op sportiviteit en respect.
- Tevredenheid met sociale omgeving en veiligheidsgevoel: samen sporten kan mensen verbinden en eenzaamheid verminderen.
- Sporten in de openbare ruimte wordt populairder en vaker geïntegreerd in werk-, zorg- en leeromgeving.
- Mensen stellen zich vaker als (sport)consument op en stellen daardoor andere eisen aan het sport- en beweegaanbod.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we ons aangepaste beleid voor de komende periode, waarbij we rekening houden met de opgave voor 'Sport op Orde'.

We geven onze ambities weer en bepalen op welke groepen inwoners we ons met name richten. Dit doen we aan de hand van drie kernopgaven. We sluiten het hoofdstuk af met een korte samenvatting van de beleidslijn.

In hoofdstuk 3 werken we onze opdracht voor 'Sport op Orde' uit. We kijken terug naar hoe de financiële knelpunten zijn ontstaan en naar wat we de afgelopen jaren al hebben opgelost.

Vervolgens geven we aan welke bezuinigingsmogelijkheden we op de sportbegroting hebben om het financieel tekort te verminderen. We eindigen met de manier waarop wij het tekort structureel gaan oplossen.

Hoofdstuk 2 - Actualisatie beleid sport en bewegen

In Tilburg gaan we uit van de kracht van sport. Sport is voor veel Tilburgers vooral een leuke activiteit om te doen en om naar te kijken of als vrijwilliger bij betrokken te zijn. Maar met de inzet van sport, kunnen we nog veel meer bereiken. Sport zorgt ervoor dat mensen kunnen meedoen in de samenleving, zorgt voor leefbaarheid in de wijken, voor het bijbrengen van normen en waarden. Met sportevenementen zetten we Tilburg op de kaart, sport maakt talentontwikkeling mogelijk en sport levert een belangrijke bijdrage aan de gezondheid van onze inwoners. Dit laatste geldt ook zeker voor bewegen. We spreken in deze nota daarom ook over sport én bewegen.

2.1 Ambitie Sport en Bewegen

We handhaven daarom in deze actualisatie ook het uitgangspunt 'Een leven lang sporten' en breiden dit uit tot 'Een leven lang sporten en bewegen'. Dit doen we o.a. om gezondheids- en sociale achterstanden bij onze inwoners te voorkomen en te verkleinen. Daarom willen we dat zoveel mogelijk Tilburgers deelnemen aan sport- of beweegactiviteiten. Om dit meetbaar te maken richten we ons op de volgende sport- en beweegdeelname doelstellingen voor alle leeftijdsgroepen (jeugd, volwassenen en ouderen) en voor mensen met een beperking.

Sportdeelname jeugd

In 'Samenspel' hadden we als doelstelling 60% voor de jongste jeugd en 75% voor de oudere jeugd opgenomen. Uit de tussenevaluatie⁹ van 'Samenspel' blijkt dat in 2013 74% van de jeugd van 6 tot 18 jaar minimaal twee keer in de week, minimaal een uur sport. We hebben de doelstelling dus ruimschoots behaald. Een hoge sportdeelname van de jeugd blijft ook onze prioriteit, vandaar dat we het huidige percentage sportdeelname ook voor de komende periode handhaven. We zien in de resultaten dat het investeren in sportdeelname van de jeugd het meeste rendement oplevert.

Sportdeelname jeugd 6 tot 18 jaar: handhaven op 74% (2 keer per week, minimaal een uur)

We hanteren als uitgangspunt het minimum aantal van twee keer per week sporten voor de jeugd, omdat we sport als instrument voor een gezonde leefstijl inzetten. Een lagere frequentie vinden we minder bijdragen aan het gewenste gezondheidsniveau. Een verdere verhoging van het percentage sportdeelname vinden wij op dit moment niet noodzakelijk, zeker gezien de te verwachten extra inzet die dit vraagt, zowel qua menskracht als financieel.

Sportdeelname volwassenen

In 2014 sportte 44% van de volwassenen tot 65 jaar minimaal één keer per week een uur. Onze doelstelling is om dit percentage op 50% te krijgen. We vinden het van belang dat onze inwoners in alle fasen van hun leven blijven sporten. Dit stimuleert ook dat kinderen gaan en blijven sporten en dat mensen dit op latere leeftijd ook nog blijven doen. Uit onderzoek¹⁰ blijkt dat kinderen vaker sporten als een of beide ouders dat ook doen. We handhaven daarom onze doelstelling voor volwassenen uit de kadernota Samenspel op een deelnamepercentage van 50% in 2018.

Sportdeelname volwassenen 18-65 jaar: streven naar 50% (1 keer per week, minimaal een uur)
--

⁹ Gebaseerd op de onderzoeken 'Sportbeoefening van 4- tot 12-jarigen in Tilburg 2013' en 'Sportbeoefening van 12- tot 18-jarigen in Tilburg 2013' - Gemeente Tilburg, 2013

¹⁰ Sociaal en Cultureel Rapport 2010 – SCP, 2010

Beweegdoelstelling ouderen

Ouderen blijven een belangrijke doelgroep: de groep wordt steeds groter én de sport- en beweegdeelname binnen deze groep is lager dan bij de andere inwoners. Veel ouderen hebben in het verleden wel aan sport gedaan, maar zijn daar om diverse redenen mee gestopt. De uitdaging is met sportstimulering aan te sluiten bij de eerdere sportervaringen, maar tegelijkertijd activiteiten aan te bieden die passen bij de huidige levensfase en fysieke gesteldheid van de doelgroep. We gaan daarom bij de ouderen uit van deelname aan sport- én beweegactiviteiten.

Met onze bestaande onderzoeksmethoden kunnen we de oorspronkelijke doelstelling dat 50% van de ouderen deelneemt aan sport- en beweegaanbod niet helemaal juist meten. Daarom gaan we nu gebruik maken van de 'Nederlandse Norm Gezond Bewegen' (NNGB). Ouderen voldoen aan deze norm als ze op ten minste vijf dagen in de week minimaal dertig minuten matig intensieve lichamelijke activiteit verrichten. In Tilburg¹¹ voldeed in 2012 62% van de groep 65 jaar en ouder aan de NNGB. Landelijk¹² is dit percentage 69%. De Tilburgse 65-plussers bewegen dus iets minder dan landelijk. Gezien het belang van bewegen voor de gezondheid, streven we ernaar dat ook de Tilburgse ouderen voldoen aan het landelijk gemiddelde van 69%.

Voldoen aan Bewegnorm (NNGB) Ouderen (65+):	69%
---	-----

Sportdeelname mensen met een beperking (alle doelgroepen in begrepen)

Uit landelijk onderzoek¹³ blijkt dat mensen met een beperking minder vaak sporten en bewegen dan mensen zonder beperking. Terwijl juist deze mensen hiermee een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan hun gezondheid en sociaal welbevinden. Ons Steunpunt Aangepast Sporten Midden-Brabant richt zich op een breder gebied dan alleen Tilburg. Er is dan ook een wisselwerking van sport- en beweegaanbod dat de gemeentegrenzen overstijgt. We richten ons op alle mensen met een beperking, fysiek, verstandelijk, mensen met gedragsproblematiek (autisme, ADHD, enz.), maar ook chronisch zieken. Op dit moment nemen ongeveer 7000 Tilburgers met een beperking deel aan sport- en beweegactiviteiten. Voor de komende periode willen we het aantal deelnemers van deze specifieke doelgroepen in Tilburg aan structurele sportactiviteiten van sportaanbieders met 2% verhogen. Hierbij baseren we ons op de gegevens van de samenwerkingspartners (sportverenigingen, instellingen) van het Steunpunt, zoals we dat al enkele jaren doen.

Sportdeelname mensen met een beperking:	2% meer deelnemers (dus 7140 ipv 7000)
---	--

Metten sport- en beweegdeelname

Voor het meten van de sport- en beweegdeelname maken we gebruik van een aantal onderzoeken:

- Sportdeelname van de jeugd: 1x in de 3 jaar via de onderzoeken 'Sportbeoefening van 4- tot 12-jarigen' en 'Sportbeoefening van 13- tot 18-jarigen'. Volgend onderzoek door gemeente Tilburg: najaar 2016.
- Sportdeelname volwassenen: 1x in de 2 jaar via het Burgeronderzoek. Volgend onderzoek door gemeente Tilburg: najaar 2016.

¹¹ Gezondheidsmonitor Ouderen 2012 - GGD Hart voor Brabant, 2013

¹² RIVM rapport 2015-0064 - rapport 'Beweeg- en sportgedrag van mensen met een chronische aandoening of lichamelijke beperking'. Gegevens zijn gebaseerd op Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD'en, CBS en RIVM 2012.

¹³ idem

- Beweegdoelstelling ouderen: 1x in de 4 jaar via de Gezondheidsmonitor Ouderen van de GGD Hart voor Brabant. Volgend onderzoek door de GGD: najaar 2016.
- Sportdeelname mensen met een beperking: jaarlijks op basis van gegevens van de samenwerkingspartners van ons Steunpunt Aangepast Sporten Midden-Brabant.

2.2 Voor wie zetten we ons in?

We vinden het belangrijk dat al onze inwoners voldoende deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten. Daarom zorgen we voor de aanwezigheid van diverse sport- en beweegvoorzieningen. We gaan in Tilburg echter uit van burgerkracht. De meeste inwoners zijn prima in staat zonder extra aansporing door de overheid sport te beoefenen bij een vereniging, een sportschool of op een andere manier te bewegen. We hoeven ons daarom niet voor alle inwoners even actief in te zetten.

Er zijn echter mensen die zonder een steuntje in de rug niet meedoen met sport- en beweegactiviteiten. Deze mensen proberen we zo goed mogelijk te faciliteren, zodat ze wél meedoen. Specifiek richten we ons sport- en beweegbeleid op de volgende groepen:

Jeugd van 0 tot 18 jaar

Wanneer de jeugd zo vroeg mogelijk een gezonde en sportieve leefstijl ontwikkelt, plukt zij daar op latere leeftijd ook de vruchten van. Daarom is een structurele inzet op de jeugd van groot belang.

Ouderen (65-plussers)

Ouderen voldoen minder vaak aan de norm voor voldoende beweging. Een actieve leefstijl draagt ertoe bij dat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven en minder of pas later een beroep moeten doen op intensieve en kostbare zorg. Sport en bewegen is niet alleen in fysieke zin belangrijk voor deze groep, maar ook een manier om de sociale contacten op peil te houden en eenzaamheid te voorkomen.

Mensen met een beperking

Sport- en beweegvormen zijn voor mensen met een beperking en voor chronisch zieken erg belangrijk in fysiek en sociaal opzicht. Er komen steeds meer mensen met een chronische aandoening bij en bewegingsactiviteiten helpen bij het functioneren in algemene zin. We willen hen aanzetten tot een actieve leefstijl. Het Steunpunt Aangepast Sporten gaat voor deze mensen uit van het idee: 'gewoon als het kan, speciaal als het moet'.

Bewoners van onze focus- en aandachtswijken en mensen met een lagere Sociaal Economische Status (SES)

Mensen met lagere inkomens nemen minder vaak deel aan sport dan mensen met hogere inkomens¹⁴. Deze lagere sociaal economische groepen hebben ook een slechtere gezondheid en bewegen minder dan mensen uit de sociaal maatschappelijk sterkere bevolkingsgroepen en hoger opgeleiden¹⁵. De Tilburgse wijken waar veel mensen met een lagere SES wonen, scoren ook slechter op gezondheids- en leefstijlthema's dan wijken met mensen met een hoge(re) SES¹⁶. Daarom vinden we het van belang dat juist in onze impuls- en focus- en aandachtswijken¹⁷ veel aandacht is voor sport- en beweegactiviteiten en dat er voldoende voorzieningen zijn om gebruik van te maken.

¹⁴ Rapportage Sport 2014 - Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), 2015

¹⁵ Kernrapport VTV (Volksgezondheids Toekomst Verkenning) 2010, Van gezond naar beter - RIVM, 2010

¹⁶ Nota Publieke Gezondheid Midden-Brabant 2016-2019 - Gemeente Tilburg, 2015

¹⁷ Impulswijken: Stokhasselt, Groenewoud, Kruidenbuurt, Groeseind

Focuswijken: Goirke-Hasselt, Groenewoud, Stokhasselt/Vlashof en centrumgebied Het Zand

Aandachtswijken: Kruiden- & Kleurenbuurt, Loven/Rozenplein, Oerle, Schotelplein, Theresia, Zorgvlied Zuid, Abdij- & Torenbuurt-Gesworen Hoek, Jeruzalem, Korvel, Korvelse Hofjes & Trouwlaan

Zonder extra aandacht nemen deze kwetsbare groepen niet of nauwelijks deel aan sport- en beweegactiviteiten.

Hoewel we graag willen dat de groep volwassenen meer gaat sporten en bewegen, gaan we hier niet specifiek op inzetten. We vinden dat de meeste volwassenen prima in staat zijn voor zichzelf te zorgen. We faciliteren deze groep daarom in het algemeen door het beschikbaar stellen van onze gemeentelijke sportaccommodaties al dan niet via sportverenigingen of commerciële aanbieders, maar ook door aanpassingen in de openbare ruimte. Landelijk onderzoek toont bovendien aan dat volwassenen vooral behoefte hebben aan een flexibeler en minder traditioneel sportaanbod, dat zij vooral aantreffen in de fitnesscentra.

2.3 Drie kernopgaven

Sport en bewegen leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in onze wijken. Wij blijven daarom zorgen voor een goede basis aan sportaccommodaties, -voorzieningen en -activiteiten. Door de veranderende rol die de gemeente Tilburg wil vervullen, de gevolgen van de transitie in het sociaal domein en de opdracht voor Sport op Orde, gaan we ons sport- en beweegbeleid richten op drie kernopgaven:

- Gezondheid, sportonderwijs en talentontwikkeling
- Ruimte voor verenigingen en maatschappelijke inzet
- Efficiënte bedrijfsvoering en een sluitende sportexploitatie

2.4 Gezondheid, sportonderwijs en talentontwikkeling

De focus van ons gezondheidsbeleid ligt op de gezondheid van kinderen en jongeren en op de aanpak van gezondheidsachterstanden. Gezonde en actieve inwoners participeren meer, zijn zelfredzamer, leveren een bijdrage aan de economie en doen minder beroep op het zorgstelsel. Een actieve leefstijl, die zo vroeg mogelijk wordt aangeleerd, draagt ook bij aan het langer zelfstandig kunnen blijven van ouderen en mensen met een beperking en aan minder beroep doen op kostbare zorg. We blijven inzetten op waar we goed in zijn: de verbinding van sport met onderwijs. Hiermee maken we ook talentontwikkeling mogelijk.

Jongeren Op Gezond Gewicht

Bij de jeugd valt op dat veel kinderen overgewicht hebben. Met name in de impuls wijken is het percentage 0 tot 12 jarigen met overgewicht bijna 20%. Daarom zetten we sinds 2013 de JOGG-aanpak in (Jongeren Op Gezond Gewicht). Het uiteindelijke doel is de stijging van overgewicht bij kinderen van 0 tot 12 jaar om te zetten in een daling. Met JOGG werken we aan: voldoende, laagdrempelig beweegaanbod in de wijk zodat kinderen iedere dag minstens een uur kunnen bewegen, bestaande activiteiten 'gezond' maken (bijv. wandelvierdaagse zonder snoep) en hebben we extra aandacht voor 3 - 4 jarigen met overgewicht. Daarnaast betrekken we ouders (via de Ouderkamers), zetten we in op Gezonde Scholen en gezonde schoolbeleid (bv. Drink Water), zorgen we voor een goede signalering en doorverwijzing voor kinderen met overgewicht. De komende periode gaan we een pilot ontwikkelen voor een langdurige interventie (die bestaan nu niet) samen met zorg- en beweegaanbieders.

In de startwijk Stokhasselt, zit de JOGG-gedachte (meer bewegen, gezond eten en water drinken) inmiddels aardig tussen de oren. De komende periode breiden we JOGG uit naar andere impuls wijken in Tilburg. Daarnaast zetten we samen met onze partners een aantal activiteiten op waardoor we Tilburg breed meer aandacht kunnen geven aan een gezonde leefstijl: bijvoorbeeld de Gezonde sportkantine en de Gezonde School.

Gezonde leefstijl en leefbare wijken: laagdrempelige sport- en beweegactiviteiten

Niet iedereen die wil sporten of bewegen neemt de stap om lid te worden van een sportvereniging of sport op eigen initiatief. Voor een deel van de inwoners is deze stap te groot, omdat ze het niet

gewend zijn of omdat het financieel moeilijk is. We bieden, vaak in samenwerking met partners, diverse laagdrempelige sport- en beweegactiviteiten aan voor alle leeftijden, gericht op inwoners die anders niet meedoen. Deze zetten onze inwoners ook aan tot een gezondere leefstijl en zorgen voor leefbare wijken. We organiseren activiteiten voor de jeugd (Try-Out Sports, Vakantietoernooien), voor jongeren uit risicogroepen (Buurtsport), voor ouderen (Meer Bewegen voor Ouderen, Fifty-Fit) en mensen met een beperking (Steunpunt Aangepast Sporten, Sportcoach). Het uitgangspunt hierbij is dat we dit wijkgericht en in samenwerking met onze partners in de wijken doen.

Jongeren:

We bieden op een informele wijze sportactiviteiten aan in de wijk voor risico/kwetsbare jongeren, vanuit de eigen kracht. Dit vergroot de maatschappelijke participatie van jongeren en versterkt de sociale verbanden in de wijk. Juist omdat sporten en bewegen leuk is om te doen en inzoomt op mogelijkheden in plaats van problemen, vinden wij het een krachtig aangrijpingspunt om talenten te ontdekken, te stimuleren en te benutten. Buurtsport zet hiervoor o.a. als instrumenten City-trainers in en, in samenwerking met het jongerenwerk, R-sport. We zetten Buurtsport ook in om overlast van jeugdigen te verminderen, waardoor de leefbaarheid in de wijken verbetert.

Ouderen:

Via de partners in de Tilburgse Aanpak kunnen we op actieve wijze doorverwijzen naar passend beweegaanbod. Voor ouderen is het belangrijk dat zij dichtbij huis (in hun eigen omgeving) deel kunnen nemen aan sport- en beweegactiviteiten. Het is dus van belang dat we blijven inzetten op een kwalitatief goed aanbod dichtbij huis.

Mensen met een beperking:

We blijven ons richten op de activiteiten die we nu goed doen: zorgen dat mensen met een beperking een actieve leefstijl ontwikkelen, dichtbij huis en bij bestaande sportverenigingen. Onze sterke regiofunctie, binnen het Steunpunt Aangepast Sporten, blijven we daarom graag houden. We gaan ervan uit dat de provincie de komende periode ook aandacht blijft besteden aan de regionale functie van sporten voor mensen met een beperking. We hebben behoefte aan intensivering van sporten en bewegen door mensen met een lichamelijke beperking. We gaan daarom een project uitvoeren voor blinden en slechtzienden, gefinancierd vanuit een landelijk subsidiefonds.

Vluchtelingen:

Daarnaast gaan we de komende periode samen met het COA en Ruimhartig Tilburg/ContourdeTwern zorgen dat er een dagbestedingsprogramma voor de vluchtelingen komt. Hierbij besteden we aandacht aan het verbinden van vraag naar en aanbod van onder meer sport- en beweegactiviteiten. Hierbij betrekken we ook sportverenigingen en de Tilburgse Sport Raad (TSR).

Verbinding zorg en sport

We willen de samenwerking tussen ons Sportbedrijf, sportverenigingen en zorgaanbieders nog meer stimuleren. Daarvoor gaan we het volgende doen:

1. We ontwikkelen een pilot om het Sportbedrijf en sportverenigingen te betrekken bij het aanbieden van sportactiviteiten voor jongeren die voorzieningen in het kader van de jeugdhulp krijgen.
2. We gaan de bestaande subsidieregeling 'Activiteiten voor kwetsbare ouderen en mensen met een chronische ziekte of een beperking' specifiek onder de aandacht brengen van sportverenigingen. Zij maken hier nu nog relatief weinig gebruik van. Met deze subsidie kunnen zij specifieke activiteiten voor deze doelgroepen organiseren.

Sport en Onderwijs

Wij zetten al jaren in op een sterke relatie tussen sport en onderwijs, omdat we willen dat kinderen ook op gebied van bewegen de kans krijgen hun talenten te ontwikkelen. Bovendien blijkt uit onderzoek dat sport en bewegen bijdragen aan betere onderwijsresultaten en dat zij de kans op verzuim en uitval verminderen. Inmiddels verzorgen onze combinatiefunctionarissen op 34 basisscholen als vakleerkracht het bewegingsonderwijs en zorgen zij ook voor een sportaanbod na schooltijd. Hiermee voldoet een groot aantal scholen aan de doelstellingen van de PO-raad en het ministerie van OCW om te komen tot minimaal twee uur bewegingsonderwijs door een vakleerkracht. In Tilburg bieden alle scholen twee uur bewegingsonderwijs aan, maar niet alle door een vakleerkracht.

Samen met gezondheidsvoorlichters van de GGD zorgen de combinatiefunctionarissen er ook voor dat op scholen steeds meer aandacht komt voor bewegen en gezonde voeding. Inmiddels is een aantal scholen al uitgeroepen tot 'Gezonde School'. We zetten de komende periode in op het vergroten van het aantal Gezonde Scholen in Tilburg.

Bewegen en gezondheid zijn ook thema's binnen 'De Tilburgse Educatieve Agenda 2015 - 2018' (LEA). De LEA zet onder meer in op doorgaande leerlijnen om de overgang tussen de verschillende schooltypen (bijv. kinderopvang, basisschool, middelbare school) goed op elkaar te laten aansluiten. Ook de overgang van bijvoorbeeld school naar huis of naar de sportvereniging wordt hierbij betrokken. Wanneer de school bijvoorbeeld aandacht besteedt aan gezondheid, kan de sportvereniging hierbij aansluiten en zorgen dat er geen vette hap wordt geserveerd bij winst door een jeugdteam.

Alle basisscholen maken nu samen met professionals in de wijk een integraal locatieplan, gebaseerd op een gedegen analyse van de school en de wijk. Hierin staat concreet wat op de locatie van de school in samenhang met de wijk nodig is om vanuit een doorgaande lijn brede talentontwikkeling mogelijk te maken. Vervolgens kan de school samen met betrokken organisaties (jongerenwerk, sportverenigingen enz.) gerichte activiteiten inzetten, bijvoorbeeld op gebied van bewegen, gezondheid, cultuur enz. De combinatiefunctionarissen en sportverenigingen kunnen hierin de uitvoering een rol bij spelen. Het aanbod vanuit het Sportbedrijf blijft hetzelfde, maar wellicht dat meer scholen de keuze maken voor de inzet van een combinatiefunctionaris.

Talentontwikkeling en Regionale Trainings Centra (RTC's)

Sport en bewegen bieden kinderen de kans zich te ontplooiën, omdat zij worden uitgedaagd om de eigen talenten te ontdekken en te ontwikkelen. In ons sportbeleid zetten we in op talentontwikkeling, als stap richting topsport. We houden vast aan de beleidsuitgangspunten die we hebben beschreven in de nota 'SportTalent centraal in Tilburg' (Gemeente Tilburg, december 2013). Dit betekent dat we vooral via de breedtesport en onze sportaccommodaties investeren in talentontwikkeling. We zien vooral een faciliterende en stimulerende verantwoordelijkheid. We investeren niet in persoonlijke ondersteuning van topsporters, maar in structuren en netwerken, zoals de samenwerking tussen sport en onderwijs.

We werken samen met Tilburg University, Fontys Hogescholen en de Stichting Topsportopleiding Tilburg. Deze laatste maakt de Topsportklas voor het voortgezet onderwijs mogelijk. Alle partijen zetten zich in om toptalenten, goede sportfaciliteiten én een goede maatschappelijke basis te geven. Zij creëren de voorwaarden, zodat de sporter een sportcarrière kan combineren met een voltijdopleiding.

Om onze toptalenten voor Tilburg te behouden, stimuleren we door het verstrekken van subsidies de totstandkoming van Regionale Trainingscentra (RTC's) voor zover we ze relevant vinden voor Tilburg. We hebben een aantal sportaccommodaties geschikt voor topsportgebruik. Deze hebben we destijds bewust op hoog niveau ingericht, waardoor het mogelijk is topsport en topsportevenementen te

huisvesten. De komst van RTC's kan voor een deel invulling geven aan de gewenste extra bezetting van onze (top)sportaccommodaties. T-Kwadraat, het IJssportcentrum, de Ireen Wüst IJsbahn, de atletiekbaan en sportcentrum de Drieburcht zijn hiervoor uitermate geschikt. We beschikken inmiddels over een RTC roeien, een RTC duathlon/triathlon en een RTC turnen. De RTC's hockey en handbal zijn begin 2016 opgericht. We zijn nog in onderhandeling met de schaatsbond (KNSB) over het oprichten van een RTC schaatsen in Tilburg. Een RTC schaatsen zorgt voor een betere bezetting van de Ireen Wüst IJsbahn.

Ongebonden sport en openbare ruimte

Veel inwoners geven er de voorkeur aan niet bij een traditionele sportvereniging te gaan sporten en bewegen. Zij sporten bijvoorbeeld bij fitnesscentra, in kleine groepen, of alleen in de openbare ruimte. Zij bepalen zelf wanneer en waar zij sporten. In 2014 sportte 50% van de Nederlanders alleen en 38% in een zelfgeorganiseerde groep van vrienden of kennissen. Daarentegen is 33% van de bevolking lid van een sportvereniging¹⁸. Opvallend is dat dit percentage niet terugloopt, maar al sinds 2003 behoorlijk stabiel is.

We hebben te maken met de groei van buitensporten (urban sports, bootcamp) die vooral gebruik maken van de openbare ruimte, zoals het Leijpark, het Reeshofpark en de Spoorzone. Er is dus een groeiende vraag naar mogelijkheden om anders georganiseerd of ongebonden te sporten.

Wij faciliteren onze inwoners ook door het aanpassen van de openbare ruimte, bijvoorbeeld door het realiseren van sportlanes¹⁹. Dit zijn obstakelarme fiets- en wandelpaden waarbij hardlopers, fietsers, wandelaars en skeeleraars elkaar ongestoord kunnen passeren. Hiermee zorgen we voor extra beweefaciliteiten en voor een goede verbinding tussen de stad en de stads regionale parken. Het initiatief Sportkanaal kan onderdeel uitmaken van deze ambitie. We betrekken dit initiatief bij de verdere uitwerking van de sportlanes. In 2017 gaan we in Koningshoeven/Moerenburg de eerste sportlane realiseren.

In veel wijken beschikken we over Playgrounds, Cruyff Courts en trapveldjes die iedereen kan gebruiken. Individuele sporters kunnen tegen betaling gebruik maken van o.a. de gemeentelijke zwembaden, het IJssportcentrum en de Ireen Wüst IJsbahn en zij kunnen onze binnensportaccommodaties huren.

Openstellen buitensportaccommodaties

We beschikken over diverse buitensportaccommodaties voor voetbal, rugby, korfbal, handbal, honk- en softbal, wielrennen, jeu de boules en atletiek. Deze buitensportaccommodaties worden overdag veel minder door verenigingen gebruikt dan 's avonds, terwijl we er toch veel gemeenschapsgeld in hebben geïnvesteerd. Daarom willen we, voor zover mogelijk, de buitensportaccommodaties overdag ook openstellen. Een ruimere openstelling bevordert het gebruik ervan door wijkbewoners, vriendengroepen en ongebonden sporters. Dit stimuleert verenigingen bovendien ook meer de samenwerking met de wijk te zoeken. De praktijk leert echter dat de huidige wijze van openstelling ook leidt tot ongewenst gebruik en vernielingen van de accommodatie.

We gaan, samen met de huidige huurders, kijken op welke manier we de accommodaties toch kunnen openstellen. We onderzoeken de extra ontstane kosten en bepalen aan de hand daarvan of en op welke manier we de accommodaties open blijven stellen.

---

¹⁸ Rapportage Sport 2014 - SCP, 2015

¹⁹ Omgevingsvisie Tilburg 2040 - Gemeente Tilburg, september 2015

Betaalbaarheid sport en bewegen

Om onze inwoners daadwerkelijk een leven lang te laten sporten en bewegen, vinden we het belangrijk dat sport en bewegen betaalbaar blijft. Met de inzet van subsidies en persoonsgebonden maatregelen leveren we hier een bijdrage aan.

Subsidies

Subsidies zetten we in om onze inwoners te stimuleren deel te nemen aan betaalbare sport- en beweegactiviteiten en om specifieke (sport)beleidsdoelen te realiseren, zoals sportstimulering voor groepen inwoners (jongeren, ouderen), bestrijding van overgewicht en deskundigheidsbevordering van vrijwilligers. Hieronder vallen ook de (sport)evenementensubsidies, die het organiseren van (sport)evenementen door met name sportverenigingen mogelijk maken. De evenementen leveren een bijdrage aan de aantrekkelijkheid van Tilburg en leefbare wijken. Onze inwoners kunnen er aan meedoen of naartoe gaan als toeschouwer.

Persoonsgebonden maatregelen

We verstrekken aan Stichting Leergeld een jaarlijkse subsidie zodat kinderen tot en met 17 jaar uit minimagezinnen kunnen deelnemen aan activiteiten op het gebied van sport, cultuur en educatie. In 2014 hebben 1.627 kinderen met ondersteuning van Stichting Leergeld aan sportactiviteiten kunnen deelnemen. De stichting werkt voor het overgrote deel met vrijwilligers waardoor de uitvoeringskosten beperkt blijven en het grootste gedeelte van de subsidiemiddelen bij de doelgroep terecht komt.

Alle inwoners met een inkomen onder de 130% van het sociaal minimum kunnen gebruik maken van de 'Meedoenregeling'. De Meedoenregeling biedt mogelijkheden om mee te doen aan leuke, leerzame of gezonde activiteiten. Rechthebbenden krijgen een budget van € 100,- per jaar. Onder de ruim 1200 activiteiten van de Meedoenregeling zijn ook veel sport- en beweegactiviteiten.

De bijdragen vanuit Stichting Leergeld en de Meedoenregeling vullen elkaar aan waardoor kinderen tot en met 17 jaar in staat zijn volwaardig te sporten of te bewegen. Zo betaalt Stichting Leergeld bijvoorbeeld de contributie van een sportvereniging en kan een kind via de Meedoenregeling lid worden van de scouting.

2.5 Ruimte voor verenigingen en maatschappelijke inzet

De georganiseerde sport (sport in verenigingsverband) is bij uitstek een voorbeeld van burgerkracht. De sportverenigingen in Tilburg zorgen samen voor een breed sport- en beweegaanbod. Zij maken het mogelijk dat Tilburgers kunnen meedoen: meedoen aan de sportactiviteiten zelf, meedoen door te komen kijken en meedoen als vrijwilliger. Vrijwilligers bij de verenigingen zorgen ervoor dat de leden structureel kunnen sporten. De maatschappelijke waarde van de inzet van de sportverenigingen is zeer groot. Wij geven daarom onze sportverenigingen de ruimte te zorgen voor hun eigen aanbod. We ondersteunen ze hierbij in de vorm van beschikbaar stellen van accommodaties tegen betaalbare tarieven en personele inzet in de vorm van verenigingsondersteuners.

Sportverenigingen

Sterke sportverenigingen vormen de basis voor een goede sportinfrastructuur. Financieel gezonde verenigingen hebben sterkere schouders, kunnen dus meer zelf en zijn minder afhankelijk van de overheid. Wij stellen verenigingen in staat om de exploitatie te versterken en waar mogelijk en onder voorwaarden gemeentelijke voorzieningen zelf te exploiteren. In Tilburg zorgen wij voor een prima basis aan sportaccommodaties en -faciliteiten die in principe voor iedereen toegankelijk en bereikbaar zijn. Daarnaast beschikt een aantal sportverenigingen over een eigen accommodatie.

Uit de 'Verenigingsmonitor Tilburg 2014' (Mulier Instituut, december 2014) blijkt dat veel van onze verenigingen in meer of mindere mate problemen hebben op het gebied van financiën, vrijwilligers en ledenbehoud. Ook verenigingen moeten omgaan met een veranderende wereld en inspelen op een andere sportbehoefte van hun (potentiële) leden. Mensen willen sporten op het moment dat het hen uitkomt en met wie zij zelf willen. We vinden het daarom belangrijk sport en bewegen zo toegankelijk mogelijk te maken door de verenigingen daarin te faciliteren. We maken echter wel een duidelijke keuze. We gaan onze verenigingsondersteuning gericht inzetten, op verenigingen die dat zelf willen, die zelf het initiatief nemen. Zodat we sterke en open verenigingen krijgen, die oog hebben voor hun omgeving. Verenigingen die verder gaan dan het traditionele ledengerichte aanbod en bijvoorbeeld sport en bewegen stimuleren voor de doelgroepen in deze nota.

Aangezien we steeds meer van (vrijwilligers van) verenigingen vragen, bieden we verenigingen een vrijwilligersverzekering en de mogelijkheid gerichte cursussen te volgen die het werk voor vrijwilligers makkelijker maken. Steeds meer verenigingen hebben behoefte aan pedagogische ondersteuning bij het omgaan met verschillende typen kinderen. Hiervoor kunnen zij ook een bijdrage ontvangen vanuit onze subsidieregeling 'Deskundigheidsbevordering vrijwilligers'.

Tilburgse Sportraad (TSR)

De TSR vertegenwoordigt een groot deel van de Tilburgse sportverenigingen en geeft de gemeente Tilburg advies over het sportbeleid. De TSR heeft in 2015/2016 zijn rol, positie en de verantwoordelijkheden laten evalueren. Het resultaat hiervan is dat de TSR op 9 juni 2016 is omgevormd van vereniging tot stichting. Deze stichting neemt in haar adviesrol naar de gemeente niet alleen de belangen voor de Tilburgse sportverenigingen mee, maar ook die van andere sportaanbieders en ongeorganiseerde sporters in de gemeente. De directe koppeling met alleen sportverenigingen (als belangenbehartiger) is hiermee losgelaten. Het bestuur bestaat uit zeven personen vanuit diverse sporttakken en maatschappelijke disciplines met brede netwerken. Wij hebben op 31 mei 2016 besloten om de TSR de formele adviesrol over sportbeleidszaken te geven en daartoe een convenant te ondertekenen. De Sportraad zal vooral proactief gaan werken en daarbij het werkveld breed consulteren.

Eigendom, beheer en exploitatie van buitensportaccommodaties

We hebben flink geïnvesteerd in een kwalitatief goede infrastructuur voor de binnen- en buitensport. De meeste binnensportaccommodaties hebben wij zelf in eigendom en beheren en exploiteren wij ook zelf. Over de buitensportaccommodaties zijn in de loop van de jaren echter veel verschillende afspraken tussen gemeente en verenigingen gemaakt. Dit maatwerk was een bewuste keuze van beide partijen. Op dit moment zorgt het er echter voor dat we minder effectief beleid kunnen voeren met betrekking tot investeringen in en beheer en exploitatie van de buitensportaccommodaties. Dit is ook onduidelijk voor de verenigingen en organisaties die gebruik maken van de complexen. We werken daarom toe naar de volgende twee situaties in Tilburg²⁰:

1. Een complex is volledig in eigendom van de gemeente:
De buitensportaccommodatie is eigendom van de gemeente (grond en waar mogelijk de opstallen). De gemeente is verantwoordelijk voor onderhoud, beheer en verhuur. Dit zullen in de toekomst nog vooral de complexen zijn met multifunctioneel gebruik (bijvoorbeeld complexen die in gebruik zijn bij meerdere verenigingen, scholen en maatschappelijke organisaties).
2. Een complex is volledig in eigendom van de vereniging:
De buitensportaccommodatie is geprivatiseerd, de vereniging heeft de grond in erfpacht en de opstallen in volledig eigendom. De vereniging zorgt zelf voor beheer en onderhoud. Dit zijn vooral de complexen die nu slechts door één vereniging worden gebruikt. Om verenigingen meer kansen te geven zelf te sturen op het beheer en de exploitatie willen we, daar waar het mogelijk en

---

²⁰ Conform notitie Twynstra Gudde - 'Beleidslijn beheer buitensportaccommodaties', 2014

wenselijk is, verder gaan met privatiseren onder voorwaarden. We gaan onderzoeken of er aanpassingen in ons erfpachtkader nodig zijn om dit mogelijk te maken. We onderzoeken welke andere belemmeringen er zijn, wat werkbare en haalbare modellen zijn om deze weg te nemen en welke voorwaarden we moeten stellen.

De lijn van mogelijke overdracht van een accommodatie aan een sportvereniging past binnen onze visie op maatschappelijk vastgoed²¹ (wijkgebonden sociale accommodaties, als wijk- en buurtcentra, multifunctionele accommodaties, scholen en sportaccommodaties). Voor de complexen die in eigendom blijven van de gemeente (dit zijn met name de complexen met multifunctioneel gebruik, zoals de complexen die in gebruik zijn bij meerdere verenigingen, scholen en maatschappelijke organisaties) geldt dat we de lijn blijven volgen dat het Sportbedrijf verantwoordelijk blijft voor onderhoud, beheer en verhuur. De gronden en waar mogelijk de opstallen blijven eigendom van de gemeente (Vastgoedbedrijf).

De vraag blijft of beheer en exploitatie van de sportaccommodaties door de gemeente zelf of door sportverenigingen de enige opties zijn. Er zijn ook (commerciële) marktpartijen die deze rol (of delen ervan) kunnen overnemen. Landelijk zijn er diverse voorbeelden, maar de inhoudelijke en financiële gevolgen hiervan laten een wisselend beeld zien. Om de mogelijkheden voor Tilburg concreet in beeld te brengen, hebben we nader onderzoek nodig dat specifiek de voor- en nadelen van een dergelijke uitbesteding in beeld brengt. Naast een afweging van de kosten, is het hierbij tevens de vraag of we de kwaliteit en de gestelde bestuurlijke doelen hiermee beter bereiken.

Citymarketing, sportevenementen en sporttoernooien

De Stichting Marketing Tilburg, die zich richt op de Tilburgse citymarketing, ziet ook dat wij al jaren bezig zijn met het versterken van de relatie tussen sport en de samenleving. Zij onderzoekt in 2016 'de mogelijkheden om het sociaal-innovatieve karakter van de stad in relatie tot sport te laten zien'²². Hierbij trekt zij zoveel mogelijk op met sportverenigingen en onderwijsinstellingen. De stichting ondersteunt ook in 2016 de 'Warandeloop by Night'.

Sportverenigingen organiseren regelmatig toernooien en evenementen die niet alleen gericht zijn op hun eigen leden, maar op heel Tilburg en soms zelfs provinciaal of nationaal. Hierdoor krijgen onze inwoners de kans om op een laagdrempelige wijze in aanraking te komen met sportactiviteiten. Deze evenementen hebben vaak een enthousiasmerende werking en leveren ook een bijdrage aan de sportieve uitstraling van Tilburg. Aan een aantal gerenommeerde sportevenementen dat vanuit de sportverenigingen wordt georganiseerd, kunnen onze inwoners bovendien zelf deelnemen, zoals de Tilburg Ten Miles, de Warandeloop en de Survivalrun Udenhout. Hiermee voorziet het evenementenaanbod in de behoefte van vooral de ongebonden sporter, die het prettig vindt om te trainen met een doel.

Het nieuwe evenementenbeleid, dat we gepland hebben voor eind 2016, gaan we in nauwe samenspraak met o.a. sport ontwikkelen. Hiermee zorgen we ervoor dat de doelstellingen voor sport en evenementen elkaar aanvullen en waar mogelijk versterken.

Toekomstvisie amateurvoetbal

In ons coalitieakkoord hebben we afgesproken dat we de heroriëntatie voetbalcomplexen afmaken. In dit proces hebben we samen met de voetbalverenigingen, KNVB, Tilburgse Sportraad en RTAV de 'Toekomstvisie op het amateurvoetbal in Tilburg' (december 2014) opgesteld. De Toekomstvisie benoemt kansen voor zowel verenigingen als de gemeente om tot sterkere, financieel gezonde

---

²¹ Zie nota 'Toekomstbestendig maatschappelijk vastgoed' - Gemeente Tilburg, november 2013

²² Jaarplan 2016 - Stichting Marketing Tilburg

verenigingen en een efficiënter ruimtegebruik te komen. We richten ons gezamenlijk op vier opgaven:

1. Meer open verenigingen die oog hebben voor maatschappelijke vraagstukken
2. Meer vitale (daadkrachtige) verenigingen
3. Efficiënter ruimtegebruik en meer moderne multifunctionele sportparken (zie paragraaf 2.6)
4. Versterken van het voetbal

Met name de opgaven 1, 2 en 4 zijn sterk gericht op de verenigingen zelf: hoe staan zij er voor, zijn zij in staat zich voor hun omgeving (de wijk) open te stellen, op welke manier kunnen zij hun leden behouden, welke mogelijkheden zijn er om nieuwe leden aan te trekken, enz.

Zoals afgesproken in de Toekomstvisie, zijn verenigingen vooral zelf aan zet om met ideeën te komen om een bijdrage te leveren aan de opgaven uit de Toekomstvisie. Dit kunnen ze zelfstandig doen of gezamenlijk met andere verenigingen. Daarbij bieden we verenigingen ondersteuning aan vanuit het team Verenigingsondersteuning, bijvoorbeeld door een informatieavond over de Open club en advies over het versterken van vrouwenvoetbal.

2.6 Efficiënte bedrijfsvoering en een sluitende sportexploitatie

Tilburg beschikt over voldoende en kwalitatief goede gemeentelijke sportaccommodaties, met een goede spreiding over de stad. We hebben ruime sporthallen, waarvan een aantal met topsportvoorzieningen, gymzalen, diverse buitensportaccommodaties, zwembaden, een ijsportcentrum, een 400 meter ijsbaan, een atletiekbaan en een wielervedbaan. Het Sportbedrijf zorgt voor beheer en exploitatie van deze accommodaties. Naast de gemeentelijke sportvoorzieningen is er nog een groot aantal private sportaccommodaties (Hockey, Golf, Paardensport, Tennis, Roeien, het Sportcentrum van de Universiteit, sport- en fitnesscentra) die aanvullend zijn op die van de gemeente. We blijven de huidige sportaccommodaties exploiteren op basis van de NOC*NSF- en VSG-normen. We streven naar een zo optimaal mogelijke exploitatie door het Sportbedrijf: dat wil zeggen een optimale bezetting van de accommodaties en efficiënte verhuur met reële huurtarieven. In hoofdstuk 3 gaan we concreet in op de exploitatie, bij de uitwerking van Sport op Orde.

Heroriëntatie voetbalcomplexen

Opgave 3 uit de Toekomstvisie amateurvoetbal richt zich op 'efficiënter ruimtegebruik en meer moderne multifunctionele sportparken'. We hebben geconstateerd dat we in Tilburg te veel voetbalvelden hebben en dat intensieve samenwerking kansen biedt voor verenigingen. Daarom hebben we de laatste jaren al ingezet op het samenwerken van twee of meer verenigingen op één complex, waardoor we een aantal velden of een geheel complex kunnen opheffen. Ons Vios is inmiddels verhuisd naar het complex waar ook Olympus en Broekhoven voetballen en Willem II amateurs naar het complex waar Nordea voetbalt. We zien dat de betrokken partijen hier steeds intensiever samenwerken. Nordea en Willem II hebben besloten als één vereniging verder te gaan, onder de naam Willem II. Olympus en Ons Vios gaan per 1 juli 2016 samen verder als OVC '26 (Olympus Vios Combinatie). Daarnaast werken we aan de upgrading van het complex aan de Spoordijk in Tilburg-Oost (Longa-complex) naar een multifunctioneel sportcomplex, waar ook de Voetbalacademie van Willem II gebruik van gaat maken.

In de Toekomstvisie hebben we nog twee andere opgaven benoemd, in Tilburg Noord-Oost en in Noord-West. Wanneer een samenwerkingsverband tussen twee of meer verenigingen op die locaties leidt tot het opheffen van velden en een efficiënter gebruik van het complex, gaan wij kijken of het aanpassen van het complex (financieel) haalbaar is. We volgen dan het gebruikelijke bestuurlijk besluitvormingsproces (College en Raad), waarbij we ook de financiële dekking aangeven. Dit hebben we nu nog niet meegenomen in de begroting, omdat er nog geen concrete, uitgewerkte plannen van de verenigingen zijn.

Efficiënter ruimtegebruik betekent meer dan alleen een samenwerking tussen twee (of meer) verenigingen op één complex. We willen komen tot een aantal sportparken waar het overdag mogelijk is te sporten en te bewegen. Hoewel sportvelden een maximale belastbaarheid per jaar hebben (en dus overdag ook niet altijd gebruikt mógen worden om ze te laten rusten), is er best een aantal velden dat niet aan de maximale belastbaarheid komt. Dit geldt met name voor de kunstgrasvelden. We hebben veel geïnvesteerd in onze buitensportaccommodaties en willen graag dat deze overdag ook beter worden gebruikt. We gaan, zoals we ook hebben aangegeven in paragraaf 2.3, samen met de sportverenigingen kijken hoe we de accommodaties overdag kunnen openstellen en hoe de verenigingen hierbij beter met (andere organisaties in) de wijk kunnen samenwerken. Dit kan wellicht ook een positieve bijdrage leveren aan de exploitatie van het clubhuis van de vereniging.

Gymzalen

Wij gaan samen met het primair onderwijs de mogelijkheden verkennen om het eigendom, het beheer en de exploitatie van de resterende gymzalen en de schoolgebouwen aan de desbetreffende schoolbesturen over te dragen. Bijna alle onderwijsgebouwen en het merendeel van de gymzalen hebben we in het verleden al in eigendom overgedragen aan de schoolbesturen. De schoolbesturen zijn tevens verantwoordelijk voor beheer en exploitatie van deze gebouwen. Dit met uitzondering van twee schoolgebouwen en veertien gymzalen, waarvan wij nog juridisch eigenaar zijn.

Scheiden functies Sportbedrijf

Het Sportbedrijf vervult twee functies, sportstimulering en huurdersexploitatie van sportaccommodaties. Om te voorkomen dat tekorten op de huurdersexploitatie van het Sportbedrijf ten koste gaan van de sportstimulering, hebben we gekeken of het wenselijk is de twee functies te scheiden en de huurdersexploitatie van de sportaccommodaties onder te brengen bij de gebouwenexploitatie van het Vastgoedbedrijf. We constateren dat de taken bij de gebouwenexploitatie bestaan uit het financieel, administratief, juridisch, commercieel en technisch beheer van de permanente gebouwen. Kortom de taken richten zich op de eigenaarsrol van de gebouwen. De functionele exploitatie van de gebouwen ligt altijd bij de huurders van het gebouw. Dit is géén kerntaak van het Vastgoedbedrijf, maar bij de sportaccommodaties een taak voor het Sportbedrijf. Ons Vastgoedbedrijf heeft op dit moment geen expertise over de functionele exploitatie van de accommodaties (omdat het om zeer diverse vormen van exploitatie gaat: programmeren van theatervoorstellingen, exploiteren van een zwembad, enz.). Daarbij vinden we het van toegevoegde waarde dat het accommodatiebeheer en de activiteiten in het kader van sportstimulering in één afdeling zijn ondergebracht. We hebben hier bij de oprichting van het Sportbedrijf bewust voor gekozen, omdat de focus dan niet alleen ligt op geld verdienen óf op zoveel mogelijk sport stimuleren. Deze samenvoeging heeft geleid tot een beter evenwicht tussen de exploitatiebelangen en maatschappelijk rendement. Zie bijlage 7 voor de onderzoeksrapportage.

Sporttarieven

Om sport voor iedereen toegankelijk te maken en te houden subsidiëren wij de tarieven voor het gebruik van sportaccommodaties en het deelnemen aan sportactiviteiten. Deze tarieven zijn dus niet kostendekkend. We zetten de gemeentelijke middelen in om sportbeoefening voor onze inwoners betaalbaar te houden. Voor gezinnen waarbij de betaalbaarheid dan nog een belemmering vormt om deel te nemen aan sport en bewegen, zetten we de persoonsgebonden regelingen als de 'Meedoenregeling' en een subsidie aan Stichting Leergeld in (zie paragraaf 2.4).

De afgelopen jaren hebben we de tarieven gericht aangepast. Onze tarieven wijken daarmee niet meer in sterke mate af van het gemiddelde van de B5 gemeenten. De marktruimte voor sterke tariefsverhogingen is op dit moment beperkt. Toch is het denkbaar de tarieven te verhogen in verband met de taakstelling ten behoeve van Sport op Orde. De kans is echter aanwezig dat dit leidt

tot minder sport- en beweegdeelname, dus een lagere bezettingsgraad van onze accommodaties en minder inkomsten (prijselasticiteit).

Voor het seizoen 2016-2017 hebben we een nieuw tarievenvoorstel uitgewerkt. Dat is bedoeld om de tarievenstructuur te vereenvoudigen en transparanter te maken, maar niet gericht op het verhogen van opbrengsten.

2.7 Samenvatting beleidslijn

Ambitie:

Onze ambitie is: 'Een leven lang sporten en bewegen'. Gezien de financiële opgave voor Sport op orde, handhaven we het beleid waar het goed gaat en maken we gerichte keuzen door drie kernopgaven te benoemen. We investeren nu niet in nieuw beleid.

Voor wie?

We zien graag dat alle inwoners deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten. De meeste mensen kunnen dit zelf, zonder aansporing door de overheid. We kiezen daarom ons beleid te richten op:

- Jeugd tot 18 jaar
- Ouderen (65+)
- Mensen met een beperking
- Bewoners van onze focus- en aandachtswijken en mensen met een lage SES

Kernopgave: Gezondheid, sportonderwijs en talentontwikkeling

- Verminderen overgewicht bij jeugd: inzet JOGG in Stokhasselt/Vlashof en uitbreiding naar andere impuls wijken.
- Stimuleren gezonde leefstijl en leefbare wijken: laagdrempelige sport- en beweegactiviteiten organiseren voor jongeren, ouderen, mensen met een beperking en aanbod voor vluchtelingen.
- Beter verbinden van zorg en sport: stimuleren samenwerking Sportbedrijf, sportverenigingen en zorgaanbieders.
- Verbinden sport en onderwijs: handhaven inzet combinatiefunctionarissen gericht op 2 uur bewegingsonderwijs per week en stimuleren sport, bewegen en gezonde voeding via Gezonde Scholen.
- Talentontwikkeling: samenwerken met hogescholen, Universiteit en Stichting Topsportopleiding Tilburg en handhaven huidige RTC's en realiseren RTC Schaatsen.
- Aandacht voor ongebonden sport: openstellen buitensportaccommodaties waar mogelijk en bij ontwerp openbare ruimte rekening houden met sport en bewegen, bijvoorbeeld realiseren sportlanes en instandhouden openbare sportveldjes.
- Sport en bewegen betaalbaar houden: inzet sportstimuleringsubsidies voor de doelgroepen en verlagen drempel sport- en beweegdeelname voor inwoners met een laag inkomen door inzet van Stichting Leergeld en de Meedoenregeling.

Kernopgave: Ruimte voor verenigingen en maatschappelijke inzet

- Komen tot sterke sportverenigingen: verenigingsondersteuning gericht inzetten op verenigingen die zelf initiatief nemen, open verenigingen en inzet voor de genoemde doelgroepen. Ondersteunen van de voetbalverenigingen bij de niet-accommodatiegerichte opgaven uit de 'Toekomstvisie amateurvoetbal'.
- Effectiever beleid Beheer en exploitatie buitensportaccommodaties: toewerken naar twee situaties, complex volledig eigendom gemeente of volledig eigendom vereniging.
- Sportevenementen en citymarketing: sport een duidelijke rol geven binnen citymarketing en het evenementenbeleid dat we komende periode gaan ontwikkelen.

Kernopgave: Efficiënte bedrijfsvoering en een sluitende sportexploitatie

- Streven naar optimale bezetting van de accommodaties en efficiënte verhuur met reële tarieven.
- Efficiënter gebruik voetbalcomplexen: stimuleren samenwerkingsvoorstellen voetbalverenigingen die financieel haalbaar zijn, openstellen complexen overdag waardoor ook betere samenwerking tussen verenigingen en de wijk(organisaties).
- Bekijken mogelijkheden om de gymzalen over te dragen aan de schoolbesturen.
- Sporttarieven die vergelijkbaar zijn met de B5-gemeenten: vereenvoudigen tarievenstructuur voor de buitensport.

Hoofdstuk 3 - Sport op Orde: financieel kader

Begin 2012 hebben we geconstateerd dat de exploitatie van het Sportbedrijf niet op orde was. Inkomsten en uitgaven waren onduidelijk, de begroting was al langer niet sluitend. Daar lag in de voorgaande periode ook niet onze focus. Die hadden we vooral gericht op het realiseren van nieuwe aansprekende sportaccommodaties en het verbeteren van het sportklimaat door sportstimuleringsactiviteiten. Dat is gelukt en heeft het aanzien van de gemeente Tilburg op sportief gebied veel opgeleverd. Sinds 2012 hebben we meer aandacht voor de bedrijfseconomische gevolgen van onze ambities. In het Coalitieakkoord 2014 - 2018 hebben we afgesproken dat we 'Sport op Orde' gaan brengen. In het akkoord staat dat 'de exploitatie van het Sportbedrijf op orde moet worden gebracht'.

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de oorzaken en de opbouw van het tekort en de mogelijkheden om de begroting weer sluitend te maken.

3.1 Budget voor Sport

Uit de programmabegroting blijkt dat Sport ongeveer € 34 miljoen per jaar kost. Er komt ook ongeveer € 10 miljoen aan opbrengsten binnen. Sport kost daardoor ongeveer € 115,- per inwoner. Uit onderzoek in 2014 blijkt dat we in Tilburg minder uitgeven dan het gemiddelde van de vijf grootste Brabantse gemeenten.

In bijlage 1 hebben we de huidige programmabegroting voor het product Sport opgenomen met daarbij een toelichting op de diverse baten en lasten. Samengevat ziet de programmabegroting voor Sport er als volgt uit:

Omschrijving	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018
Product 3.30 Sport			
Totaal lasten	32.272.000	33.754.000*	33.569.000
Totaal baten	-10.410.000	-10.030.000	-10.480.000
Totaal netto budget	21.862.000	23.724.000	23.089.000
Dit Totaal bestaat uit (netto bedragen):			
Binnensportaccommodaties	13.694.000	15.992.000	15.542.000
Buitensportaccommodaties	3.868.000	3.429.000	3.429.000
Sportstimulering	3.404.000	3.408.000	3.223.000
Sportsubsidies en -beleid	896.000	896.000	896.000

* De lasten zijn in 2017 t.o.v. 2016 gestegen met bijna 1,5 miljoen euro. Dat is met name het gevolg van een nieuwe huursystematiek die we vanaf 1 januari 2017 toepassen. Het Sportbedrijf wordt daarvoor door het Vastgoedbedrijf gecompenseerd.

Uit het overzicht blijkt dat we veruit het grootste deel van het sportbudget besteden aan de binnensportaccommodaties: ruim 67% van het totale (netto) budget. Samen met de buitensportaccommodaties bedraagt dit zelfs ruim 80% van het totale (netto) budget.

3.2 Bedrijfsvoering en exploitatie Sportbedrijf

De gemeentelijke organisatie is sinds 2012 anders georganiseerd. De dienstenstructuur verdween en de financiële organisatie werd meer gecentraliseerd en overal hetzelfde ingericht. Afdelingsmanagers kregen in de nieuwe organisatie een grotere verantwoordelijkheid voor de financiële huishouding. Om meer grip te krijgen op de bedrijfsvoering hebben we binnen het Sportbedrijf allerlei acties in gang gezet om de basis op orde te krijgen. In bijlage 2 hebben we daarvan een overzicht opgenomen.

Tekort

Sport heeft al jaren achtereen een structureel tekort op de begroting. Dat komt vooral doordat de opbrengsten veel lager zijn dan begroot. Het tekort is als volgt opgebouwd:

Opbouw financieel tekort Sportbedrijf

	Bedragen x € 1.000,-
<i>Baten (= minder opbrengsten dan begroot):</i>	
IJsbanen	123
Zwemmen	323
Horeca / fitness (commercieel)	159
Buitensport	115
Sporthallen/Gymzalen	17
Overig	0
Subtotaal	737
<i>Lasten (= hogere kosten dan begroot):</i>	
IJsbanen	52
Zwemmen	119
Horeca / fitness (commercieel)	0
Buitensport	70
Sporthallen/Gymzalen	128
Overig	-121
Subtotaal	248
Totaal tekort	985

We kunnen verschillende oorzaken aanwijzen voor het tekort:

- **Economische ontwikkelingen**
De economische crisis heeft geleid tot minder inkomsten. De opbrengsten uit commerciële verhuur van ruimten namen af. De vierkante meterprijzen zijn sinds 2008 gedaald met gemiddeld 25% en deze staan nog steeds onder druk. Ook de horeca is steeds lastiger te verhuren. De huurtarieven die het Sportbedrijf aan Vastgoed betaalt zijn echter niet naar beneden bijgesteld. Ook kwamen er minder bezoekers bij onze ijsbanen en zwembaden. Bovendien kan de achterblijvende ruimtelijke ontwikkeling van het Stappegoorgebied invloed hebben gehad op de exploitatie van de accommodaties daar.
- **Maatschappelijke trends**
Nieuwe vormen van vrijetijdsbesteding leiden landelijk tot minder bezoekers van zwembaden en schaatsbanen. In Tilburg lijkt deze daling inmiddels te zijn gestopt. Sportverenigingen hebben minder te besteden door minder horeca - en sponsorinkomsten. Commerciële huurders hebben het zwaar doordat sporters minder in de horeca consumeren na het sporten. Prijsvechters in de fitnessbranche zorgen voor teruglopende omzet in deze sector.
- **Bezuinigingen en prijselasticiteit**
We hebben in de periode 2010-2012 bezuinigd door een aantal tariefsverhogingen door te voeren. Hiervan hebben we de gevolgen niet goed ingeschat. Dat leidde tot minder bezoekers, waardoor we de geraamde inkomsten niet hebben gerealiseerd. Dit heeft te maken met de

prijselasticiteit van de vraag: wanneer het tarief stijgt, daalt de vraag en wanneer het tarief daalt, neemt de vraag toe. Overigens is dit wel afhankelijk van het soort tarief en de mate van wijziging van het tarief. Als de prijselasticiteit hoger is dan -1, dan leidt een prijsverhoging, tot een lagere omzet, ondanks de hogere prijs. Een prijsverhoging heeft dus direct gevolgen voor bijvoorbeeld bezoekersaantallen in onze zwembaden.

Om dit te laten zien, hebben we in onderstaande tabel de meest verkochte producten (losse kaartverkoop, Tjip-kaartjes, banenzwemmen) van de zwembaden Stappegoor en Reeshof samengenomen. Totaal gaat dit om ongeveer 40% van de omzet. Uit de tabel blijkt dat in 2011 het tarief met 5,2% is gestegen. Het aantal verkochte kaartjes is echter met ruim 14.000 gedaald, waardoor de totale omzet met 7,1% is gedaald.

Jaar	Aantal	Gemiddelde prijs	Omzet	% van totale omzet	% prijs	% aantal	Prijselasticiteit
2010	203.496	€ 3,19	€ 649.719,90		<i>Basisjaar waarmee we vergelijken</i>		
2011	189.121	€ 3,36	€ 635.060,65	40%	5,2%	-7,1%	-1,37
2012	176.345	€ 3,57	€ 629.113,20	41%	6,2%	-6,8%	-1,08

In 2013 hebben we ook te maken gehad met een flinke daling in de omzet, terwijl de prijzen ongeveer gelijk bleven. In dat jaar is zwembad Stappegoor een aantal weken dicht geweest vanwege onderhoud. Daarom hebben we 2013 niet in de tabel opgenomen. Cijfers van 2014 kunnen we niet gebruiken voor de analyse, vanwege de invloed van de opening van zwembad Drieburcht.

- Te gunstige uitgangspunten bij besluiten nieuwe accommodaties
Bij de besluitvorming over nieuwbouw van accommodaties zijn we in het verleden uitgegaan van te gunstige uitgangspunten wat betreft bezoekersaantallen en opbrengsten van onze commerciële ruimten. Bij de twee meest recente grote accommodaties (Ireen Wüst IJbaan en herbouw van de Drieburcht) is na het besluit de economische crisis opgetreden. Hierdoor is het niet mogelijk het daadwerkelijke effect van de te gunstige uitgangspunten in beeld te brengen. Deze oorzaak kunnen we ook niet los zien van het eerste punt.
- Verborgene tekorten
We hebben de begroting van het Sportbedrijf de afgelopen jaren beperkt bijgesteld op basis van bovenstaande ontwikkelingen. Vóór 2012 werden tekorten vaak met incidenteel geld of via vereffening binnen een dienst weggewerkt. Het oude Tilburgse model liet dat ook toe. Sportcomplex Drieburcht opende twee jaar later dan verwacht. In deze twee jaar hadden we al wel geld op de begroting gezet voor de nieuwe accommodatie. Dat hebben we in die periode ingezet om de overige exploitatietekorten van het Sportbedrijf te dekken.

Taakstelling Sport op Orde

Op basis van de actuele managementinformatie becijferen we het huidige structurele tekort in de exploitatie van het Sportbedrijf op ongeveer € 1 miljoen. Dat ligt in lijn met de inschatting van 2012. In de tussenliggende jaren is het tekort zelfs groter geweest door uitblijvende huurinkomsten van bijvoorbeeld Sportschool Ooms en horecaonderneming De Finish. Deze dossiers hebben we inmiddels gesloten. We hebben nu nieuwe huurders die huur betalen tegen marktconforme, maar lagere huurtarieven.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 en de daaropvolgende verwerking in de Perspectiefnota en de begroting hebben we het structurele tekort verwerkt en tegelijkertijd een oplopende taakstelling opgenomen op het product Sport. Deze taakstelling kent de volgende opbouw:

(Bedragen x € 1.000,-)	2015	2016	2017	2018
Verwerken structureel tekort	1.000	1.000	1.000	1.000
Taakstelling	-100	-300	-600	-1.000 (PM)
Saldo	900	700	400	0 (PM)

Bij het financieel beeld bij het Coalitieakkoord, zoals behandeld in de raad van 19 mei 2014 (agendapunt 27), hebben we in de jaarschijf 2018 een PM opgenomen. Dit vanuit de overtuiging dat het realiseren van de volledige taakstelling zonder de infrastructuur op sport hard te raken weleens niet haalbaar zou kunnen zijn. In de daaropvolgende begroting hebben we in de jaarschijf 2018 wel de volledige taakstelling verwerkt.

Beïnvloedbaarheid Sportexploitatie

In bijlage 3 staat een overzicht van alle baten en lasten van het product Sport. Daarin maken we onderscheid tussen beïnvloedbare en niet- of minder beïnvloedbare lasten. Een groot deel van de begroting van Sport is niet of moeilijk beïnvloedbaar. Dat zijn zaken als huur die het Sportbedrijf aan Vastgoed betaalt en jaarlijkse afschrijvingen op kapitaalgoederen en rente. Kosten voor onderhoud zijn enigszins beïnvloedbaar.

Van de totale lasten is 19 miljoen niet beïnvloedbaar, 3 miljoen deels en 11 miljoen wel beïnvloedbaar.

Organisatiekosten en personeel

Een groot deel van de kosten bedraagt de kosten van personeel. Deze zijn in het kader van 'Sport op Orde' alleen beïnvloedbaar door vermindering van taken. Dit omdat het Sportbedrijf naast de taakstelling Sport op Orde nog een efficiencytaakstelling op de organisatiekosten heeft van in totaal € 183.000,- structureel. Deze taakstelling kent haar oorsprong in eerdere efficiencytaakstellingen op

de gemeentelijke organisatie. Voor het realiseren van deze efficiencytaakstelling zetten we vooral in op het invoeren van centrale personeelsplanning over de verschillende sportaccommodaties heen.

3.3 Realisatie taakstelling Sport op Orde

Om een structureel tekort op de begroting op te lossen, hebben we de volgende vier 'knoppen waaraan we kunnen draaien':

1. Exploitatie sportaccommodaties

De exploitatielasten van de accommodaties vormen 80% van onze sportbegroting, zie ook bijlage 1. Om de lasten te verminderen kunnen we de openingstijden van de accommodaties beperken, accommodaties gedurende een bepaalde periode sluiten of accommodaties afstoten. In alle gevallen betekent dit dat we minder personeel hoeven in te zetten, minder energie verbruiken en minder onderhoud hoeven uit te voeren. Wanneer we een accommodatie geheel sluiten, vervallen ook de huurlasten aan Vastgoed. Dit zorgt uiteraard wel voor minder inkomsten bij Vastgoed en is dus voor de gemeente als geheel geen besparing.

Een keuze voor een of meer van deze opties, baseren we op het bedrijfseconomisch en maatschappelijk rendement van de sportaccommodaties. Als accommodaties een lage bezetting hebben en we deze niet structureel kunnen verhogen, dan kunnen we de openingstijden beperken: een halve dag sluiten, in het weekend of in de zomer dicht enz. Uiteraard heeft dit gevolgen voor de gebruikers en moeten we kijken welke alternatieven er voor hen zijn. We kunnen onrendabele accommodaties ook geheel afstoten en overdragen aan een andere partij (aan verenigingen, aan onderwijsinstellingen of aan een marktpartij).

2. Tarieven

De sporttarieven zijn een belangrijk instrument om onze inwoners in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan sport en bewegen. Om sport voor onze inwoners toegankelijk te maken en te houden, subsidiëren wij de tarieven voor deelname aan sportactiviteiten en voor het gebruik van de sportaccommodaties. De meeste sporttarieven zijn daarom niet kostendekkend.

We kunnen de sporttarieven verhogen. Het is echter de vraag of dit daadwerkelijk leidt tot meer inkomsten. Sporttarieven hebben, zoals we hebben uitgelegd in de vorige paragraaf, te maken met een negatieve prijselasticiteit.

3. Sportstimulering

We vinden het belangrijk dat onze inwoners een leven lang kunnen sporten en bewegen. We gaan uit van zelfredzaamheid van onze inwoners. Maar om de inwoners die anders niet meedoen aan sport- en beweegactiviteiten een steuntje in de rug te geven, hebben we een uitgebreid sportstimuleringsaanbod. Ongeveer € 3.400.000,- (14%) van de sportbegroting (nettobedrag) besteden we aan sportstimulering. Het gaat dan met name om de organisatie van de activiteiten die onze sportmedewerkers (buurtsportmedewerkers, combinatiefunctionarissen, verenigingsondersteuners, projectmedewerkers, enz.) uitvoeren.

We kunnen bezuinigen op de sportstimuleringsactiviteiten: als we minder activiteiten aanbieden, besparen we vooral op personeelslasten. Wanneer we hiervoor kiezen, moeten we ons goed realiseren dat we deze activiteiten speciaal inzetten om de kwetsbare inwoners aan te zetten tot sport en bewegen. We richten onze activiteiten namelijk op de jeugd, de ouderen en, via het Steunpunt Aangepast Sporten, op mensen met een beperking. Ook moeten we er rekening mee houden dat we veel functionarissen en activiteiten voor een groot deel financieren met behulp van subsidies van het Rijk en bijdragen van onze partners, waaronder het onderwijs. Wanneer we met deze activiteiten stoppen, vervallen ook deze bijdragen.

4. Subsidies

Om onze beleidsdoelen te behalen zetten we onder meer sportsubsidies in, zoals jeugdsportsubsidie en subsidie voor sportevenementen. Hiermee proberen we de drempel voor onze inwoners om deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten te verlagen en stimuleren we sportverenigingen om te zorgen voor een betaalbaar aanbod. Ook stimuleren we hiermee verenigingen om sportevenementen te organiseren waar inwoners aan kunnen deelnemen of naar kunnen komen kijken. Bijna alle subsidies kennen we jaarlijks toe op basis van een subsidieaanvraag. Dit betekent dat we in principe de mogelijkheid hebben op de subsidiemogelijkheden en de hoogte van de subsidies te bezuinigen. Dit kan echter gevolgen hebben voor het behalen van onze beleidsdoelen en ambities.

3.4 Bezuinigingsmogelijkheden Sport op Orde

Van de olopende taakstelling van € 1 miljoen in 2018 kunnen we **door maatregelen en verbeteringen binnen de bedrijfsvoering van het Sportbedrijf € 300.000,- realiseren**. Deze benutten we om de eerste twee jaarschijven (2015 en 2016) van de taakstelling te realiseren. De taakstelling van € 100.000,- in 2015 hebben we inmiddels behaald.

Het gaat om de volgende maatregelen en verbeteringen:

- **Besparingen op energielasten**
Het Sportbedrijf verbruikt in de sportaccommodaties relatief veel energie. Het Sportbedrijf zet in op diverse energiebesparende en duurzame maatregelen zoals het plaatsen van zonnepanelen en energiezuinige verlichting.
- **Meer inkomsten genereren door gerichte marketingactiviteiten**
In 2015 hebben we een kleine marketingorganisatie binnen het Sportbedrijf opgezet. Daarbij is per saldo sprake van 1 fte formatie-uitbreiding die zichzelf terug moet verdienen. Onderzoek door een externe marketingdeskundige heeft aangetoond dat de inzet van gerichte marketing extra omzet en een groter maatschappelijk effect voor het Sportbedrijf kan opleveren. Inmiddels zijn de eerste marketingacties gestart.
- **Verdere optimalisatie van de bedrijfsvoering**
Sinds 2012 verbetert het Sportbedrijf de bedrijfsvoering, maar hier zijn we nog niet mee klaar. Door het doorvoeren van deze verbeteringen verbetert het exploitatieresultaat (denk hierbij aan het beter factureren van het daadwerkelijke gebruik voor de buitensportaccommodaties).

Totaaloverzicht bezuinigingsmogelijkheden

Naast deze maatregelen binnen de bedrijfsvoering van het Sportbedrijf van € 300.000,-, hebben wij een totaaloverzicht gemaakt van de bezuinigingsmogelijkheden. Deze geven we weer in bijlage 4, ingedeeld aan de hand van de 'vier knoppen waaraan we kunnen draaien' (exploitatie sportaccommodaties, tarieven, sportstimulering en subsidies). In het overzicht vermelden we wat de hoogte van de bezuiniging is, of deze wel of niet binnen het sportbeleid past en wat de te verwachten gevolgen van de bezuiniging zijn.

Let op: alle genoemde bezuinigingsmogelijkheden hebben op de een of andere manier negatieve gevolgen voor de Tilburgse sporters, sportverenigingen en gebruikers van onze accommodaties, ze 'doen dus altijd pijn'. Hoewel het tekort op de sportbegroting voornamelijk bij de exploitatie van de sportaccommodaties zit, hebben we in het overzicht ook bezuinigingsmaatregelen opgenomen op het gebied van sportstimulering en subsidies.

'Beperkte pijn'

Gezien de uitgangspunten van het sport- en beweegbeleid, leiden de volgende bezuinigingen tot 'beperkte pijn':

• Sluiten van zwembad Reeshof in de zomervakantie (6 weken)	€ 65.000,-
Hiermee besparen we gedurende een langere periode op personeelslasten, energie en onderhoud. Het aantal bezoekers van het zwembad is in de zomervakantie ongeveer 50% lager dan in de andere maanden. Bezoekers kunnen in de zomervakantie gebruik maken van zwembad Stappegoor en de Drieburcht.	
• Sluiten zwembaden op rustige tijden (alle drie baden een halve dag in de week)	€ 26.000,-
Hiermee besparen we met name op personeel. We zorgen ervoor dat de bezoekers op die halve dagen wel terecht kunnen in één van de andere zwembaden.	
• Stoppen met de sportsubsidie voor volwassenen ('Vernieuwend sport- en beweegaanbod voor volwassenen door sportclubs')	€ 126.000,-
Sportverenigingen maken slechts beperkt gebruik van deze subsidieregeling die sinds 2014 bestaat. Jaarlijks resteert ongeveer de helft van het totale bedrag. Volwassenen zijn geen specifieke doelgroep van ons sport- en beweegbeleid. Voor 2014 waren dit financiële middelen voor de plussubsidies die sportverenigingen konden inzetten voor jeugd, ouderen en mensen met een beperking.	
<hr/> Totaal bezuinigingen met 'beperkte pijn'	€ 217.000,-

'Meer pijn'

De volgende bezuinigingen zullen meer gebruikers 'pijn' doen. Deze gaan ook tegen het sport- en beweegbeleid in.

• Sluiten van zwembad Drieburcht in de zomervakantie (6 weken)	€ 35.000,-
Hiermee besparen we gedurende een langere periode op personeelslasten, energie en onderhoud. We houden het bad wel open voor de zomercursussen van de zwemschool. Het aantal bezoekers van dit zwembad is in de zomervakantie ongeveer 50% lager dan in de andere maanden. Bezoekers kunnen in de zomervakantie dan gebruik maken van zwembad Stappegoor. We voorzien hier echter capaciteitsproblemen en vertrek van zwemmers naar de buurgemeenten.	
• Verhogen van de tarieven voor de buitensportaccommodaties met 5%	€ 30.000,-
Een extra verhoging van 5% kan extra inkomsten opleveren, als verenigingen hetzelfde aantal uren blijven huren. Het is echter de vraag in hoeverre zij dat doen (prijselasticiteit). Bovendien hebben we de tarieven voor buitensport sinds het seizoen 2011-2012 al met bijna 20% verhoogd (inclusief indexering) en hebben we de huursystematiek met ingang van het seizoen 2015/2016 aangepast. Dit heeft ook negatieve gevolgen voor een aantal verenigingen.	
<hr/> Totaal bezuinigingen met 'meer pijn'	€ 65.000,-

De overige bezuinigingsmogelijkheden in bijlage 4 gaan ook tegen het beleid in en leiden tot nog 'veel meer pijn'.

3.5 Subsidieverzoeken

Daarnaast hebben we twee reële verzoeken om extra subsidie:

- Realisatie van een RTC Schaatsen: € 26.000,-
Een RTC Schaatsen zorgt voor een betere bezetting van de ijsbaan en dus een betere sportexploitatie en levert een bijdrage aan talentontwikkeling. Een eventuele keuze voor een RTC Schaatsen, betekent wel dat een andere bezuinigingsmogelijkheid (zie bijlage 4), het vier weken korter openstellen van de Ireen Wüst IJsbaan (€ 10.000,- besparing) niet meer inzetbaar is, omdat er in dat geval geen RTC naar Tilburg komt.
- Continuïteit van het Tilburgs Sportgala: € 12.500,-
We hebben opdracht van de Raad te onderzoeken hoe we de continuïteit van het Sportgala kunnen waarborgen. Dit kan in de vorm van een extra subsidiebedrag van jaarlijks € 12.500,-, bovenop de huidige subsidie van € 5.170,-.

Een keuze voor één of beide extra subsidies, zorgt voor een lagere bijdrage aan de taakstelling Sport op Orde vanuit de sportsubsidies.

3.6 Invulling taakstelling Sport op Orde

Gezien onze beleidsuitgangspunten en de genoemde voors en tegens van alle bezuinigingsmogelijkheden, vullen we de taakstelling voor Sport op Orde als volgt in:

Bedragen x € 1.000,-	2015 (gerealiseerd)	2016 (lopend jaar)	2017	2018	2019	2020
Taakstelling	100	300	600	1.000	1.000	1.000
<i>Maatregelen:</i>						
Bedrijfsvoering Sportbedrijf	100	300	300	300	300	300
- Energiebesparing						
- Meer inkomsten marketing						
- Optimalisatie bedrijfsvoering						
Sluiten zwembad Reeshof in zomervakantie	---	---	65	65	65	65
Sluiten alle zwembaden halve dag per week	---	---	26	26	26	26
Stoppen subsidie volwassenen	---	---	126	126	126	126
Toekennen subsidie RTC Schaatsen	---	---	-/- 26	-/- 26	-/- 26	-/- 26
Continuïteit Tilburgs Sportgala	---	---	-/- 12	-/- 12	-/- 12	-/- 12
Totaal maatregelen	100	300	479	479	479	479
Betrekken bij programmabegroting 2017	---	---	121	521	521	521

Toelichting

We maken hierbij de keuze voor het inzetten van alle genoemde maatregelen die leiden tot 'beperkte pijn' voor de Tilburgse sporters, sportverenigingen en gebruikers van onze accommodaties en die passen binnen onze beleidskaders. Alle overige bezuinigingsmogelijkheden gaan tegen ons sport- en beweegbeleid in en we vinden dat we hiermee voor 'te veel pijn' zorgen bij de gebruikers. Hierdoor resteert vanaf 2018 nog iets meer dan de helft van onze taakstelling. Deze kunnen we alleen volledig realiseren door een grote sportaccommodatie te sluiten. Dit vinden we niet wenselijk. Vandaar dat we de keuze maken de taakstelling voor Sport op Orde vanaf 2018 te verlagen met € 521.000,-.

Hiermee maken we ook de keuze om extra te investeren in een RTC Schaatsen, aangezien we verwachten dat dit een positieve bijdrage levert aan de exploitatie van de Ireen Wüst Ijsbaan. Ook voldoen we aan de opdracht van de Raad om de continuïteit van het Sportgala te waarborgen door het verstrekken van een extra subsidiebedrag van jaarlijks € 12.500,-.

We hebben deze maatregelen verwerkt in een nieuwe Programmabegroting voor 2017 en verder (zie bijlage 6).

Nader onderzoek

Het Sportbedrijf is een van de afdelingen van de gemeentelijke organisatie. De verwevenheid van de financiële administraties van het Sportbedrijf en de gehele gemeentelijke organisatie bemoeilijkt het zicht en de sturing op de exploitatieresultaten. Gemeentebrede afspraken en politieke sturing op alle aspecten van de bedrijfsvoering bieden niet altijd de beste randvoorwaarden voor een optimale exploitatie. Om vast te stellen of andere organisatievormen (bijvoorbeeld overdracht aan een marktpartij) daadwerkelijk tot een besparing op de sportexploitatie kunnen leiden en wat andere gevolgen zijn, kunnen we dit in de aanloop naar een nieuwe sportnota na 2018 onderzoeken. Landelijk zijn de beelden wisselend en dit maakt concreet onderzoek en gesprekken met deskundige partijen noodzakelijk.

Voor onze kleinere sportaccommodaties als sporthallen in de wijk en gymzalen, kunnen we ook kijken naar overdracht aan sportverenigingen en het onderwijs. Op dit moment gaan we ervan uit dat dit geen of een zeer beperkte financiële bijdrage levert aan de taakstelling voor Sport op Orde. Specifieker onderzoek kan uitwijzen dat er toch besparingsmogelijkheden zijn.

Met de schoolbesturen voor primair onderwijs gaan we de komende periode de mogelijkheden verkennen om het eigendom, het beheer en de exploitatie van de resterende gymzalen aan de schoolbesturen over te dragen.

Verwijzingen

Vastgesteld beleid gemeente Tilburg

- Bevolkingsprognose gemeente Tilburg 2014-2030, Gemeente Tilburg, 2014
- Coalitieakkoord 2014-2018, Gemeente Tilburg
- Omgevingsvisie Tilburg 2040, Gemeente Tilburg, september 2015
- Samenspel - Kadernota sport 2011-2016, Gemeente Tilburg, april 2011
- Sportkanaal - Burgerinitiatief 17 februari 2014
- Tilburg brengt je verder - De Tilburgse Educatieve Agenda 2015-2018 - Gemeente Tilburg, juni 2015
- Toekomstvisie op het amateurvoetbal in Tilburg, Collegebesluit december 2014
- Toptalent centraal, Gemeente Tilburg, december 2013
- Verenigingsmonitor Tilburg 2014, Mulier Instituut

Externe beleidsnota's en onderzoeksrapporten

- Beweging in Brabant - Bestuursakkoord Provincie Noord-Brabant 2015
- Gezondheidsmonitor Ouderen 2012 - GGD Hart voor Brabant
- Gezondheidsmonitor Volwassenen 2012 - GGD Hart voor Brabant
- Grenzeloos actief, maakt sporten en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk, ministerie van VWS, april 2015.
- Nationaal Programma Preventie 'Alles is Gezondheid'
- Plan van aanpak bewegingsonderwijs - Ministerie OCW - januari 2015
- Rapportage onderzoek Sportbedrijf Tilburg - Van Egdome Consultancy
- Rapportage Sport 2014 - Sociaal en Cultureel Planbureau, 2015
- Sociaal en Cultureel Rapport 2010 - Sociaal en Cultureel Planbureau, 2011
- Sportdeelname en accommodatiegebruik in Noord-Brabant - Mulier Instituut, februari 2014
- Sportdeelname in grote steden: een wereld van verschil? - Mulier Instituut 2009

Bijlage 1 - Huidige Programmabegroting product Sport

Omschrijving	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018
Product 3.30 Sport			
Totaal lasten	32.272.000	33.754.000	33.569.000
Totaal baten	-10.410.000	-10.030.000	-10.480.000
Totaal netto budget	21.862.000	23.724.000	23.089.000

Binnensportaccommodaties

Directe kosten	10.189.000	12.837.000	12.837.000
Organisatiekosten	10.116.000	10.116.000	10.116.000
Totaal lasten	20.305.000	22.953.000	22.953.000
Totaal baten	-6.611.000	-6.961.000	-7.411.000
Netto budget	13.694.000	15.992.000	15.542.000

- De directe kosten bestaan voornamelijk uit huur van de accommodaties, kapitaallasten (investeringen door huurder denk aan inventaris), energielasten, belastingen en onderhoud.
- De Organisatiekosten bestaan voornamelijk uit de directe personeelskosten en de aan de binnensport toegerekende corporate overhead.
- De baten bestaan voornamelijk uit de opbrengsten kaartverkoop en verhuur sportzalen aan verenigingen en onderwijs en uit de verhuur van commerciële ruimten.
- Opmerking: in deze begroting zijn de huurlasten aangepast aan de nieuwe huursystematiek die vanaf 1 januari 2017 van toepassing is. Daardoor zijn de lasten binnensportaccommodaties €2.555.000 hoger. Hiervoor wordt het Sportbedrijf 100% gecompenseerd. Het Vastgoedbedrijf zal deze aanpassing verwerken in het begrotingsproces 2017.

Buitensportaccommodaties

Directe kosten	3.580.000	2.411.000	2.411.000
Organisatiekosten	1.927.000	1.927.000	1.927.000
Totaal lasten	5.507.000	4.338.000	4.338.000
Totaal baten	-1.639.000	-909.000	-909.000
Netto budget	3.868.000	3.429.000	3.429.000

- De directe kosten bestaan voornamelijk uit de interne huur voor de gronden, de kapitaallasten van de investeringen in de velden en het onderhoud.
- De organisatiekosten bestaan voornamelijk uit de directe personeelskosten en de aan buitensport toegerekende corporate overhead en aan de kosten van materieel ten behoeve van het onderhoud.

Sportstimulering

Directe kosten	699.000	703.000	518.000
Organisatiekosten	4.865.000	4.865.000	4.865.000
Totaal lasten	5.564.000	5.568.000	5.383.000
Totaal baten	-2.160.000	-2.160.000	-2.160.000
Netto budget	3.404.000	3.408.000	3.223.000

- De directe kosten bestaan voornamelijk uit inhuurbudget en werkbudget gekoppeld aan de activiteiten van sportstimulering.
- De organisatiekosten bestaan voornamelijk uit de directe personeelskosten en de aan sportstimulering doorbelaste corporate overhead.
- De baten bestaan voornamelijk uit bijdragen vanuit het programma Sociale Stijging (onderwijs en bevorderen zelfredzaamheid) en bijdragen van Rijk en scholen

Sportsubsidies en -beleid

Directe kosten	566.000	566.000	566.000
Organisatiekosten	330.000	330.000	330.000
Totaal lasten	896.000	896.000	896.000
Totaal baten	0	0	0
Netto budget	896.000	896.000	896.000

- De directe kosten bestaan uit de verschillende beschikbare subsidiebudgetten.
- De organisatiekosten bestaan voornamelijk uit de directe kosten van de beleidscapaciteit Sport bij de afdeling Sociaal en een aandeel in de corporate overhead.

Bijlage 2 - Historische weergave bedrijfsvoering en exploitatie Sportbedrijf

Veiligheid

Sinds het ongeval in zwembad Reeshof eind 2011 lag de focus van het Sportbedrijf (en van veel andere afdelingen) vooral op verbetering van de veiligheid. Het was een hele opgave om eerder verkregen keurmerken te behouden. We hebben veel extra controles uitgevoerd en we hebben extra onderhoud gepleegd. Samen met andere afdelingen hebben we gewerkt aan nieuwe veiligheids- en onderhoudsafspraken.

Reorganisatie

Per 1 januari 2012 hebben we het Sportbedrijf anders georganiseerd. We hebben het aantal managers én managementlagen gehalveerd. Belangrijke bedrijfsvoeringszaken hebben we nu centraal belegd zoals verhuur van accommodaties, veiligheid en kwaliteit en zwemactiviteiten.

Managementinformatie

Om de bedrijfsvoering van het Sportbedrijf te verbeteren hadden we eerst inzicht nodig. Sinds 2013 werkt het Sportbedrijf met een transparant managementinformatiesysteem waarin de meest relevante variabelen zijn verwerkt. In periodieke verantwoordingsgesprekken met managers bespreken we de belangrijke trends en ontwikkelingen. Daardoor zien we veranderingen en trends eerder aankomen en kunnen we veel beter inschatten wat de resultaten zijn.

Betrouwbare facturering

Voor de seizoenen 2012/2013 en 2013/2014 waren niet goed gefactureerd aan de gebruikers van onze accommodaties. We hebben de facturering opnieuw opgezet waardoor kennis niet meer van één persoon afhankelijk is.

Verhuur

We hebben het verhuurbureau van het Sportbedrijf sinds 2013 anders ingericht. Dat zorgt voor betere bezetting van de accommodaties en daardoor voor meer inkomsten.

Marketing

In 2015 hebben we een kleine marketingorganisatie opgezet. We verwachten daarvan de eerste resultaten in 2016 te zien. In 2015 hebben deze medewerker onder andere gewerkt aan een logischere prijsopbouw van onze producten en aan productontwikkeling en inzicht in het bezoekersgedrag.

Tariefensysteem

Voor het seizoen 2015-2016 hebben we een nieuw, logischer, eerlijker en beter uitlegbaar tariefensysteem ontwikkeld. Het resultaat hiervan is minder willekeur en minder, historisch gegroeide, ongelijkheid. Fase 2 voeren we voor het sportseizoen 2016-2017 uit.

Contractmanagement

In 2014 en 2015 hebben we uitgezocht welke contracten we met welke partijen hadden. Deze hebben we vastgelegd in een contractmanagementsysteem. Veel afspraken met derden zijn - nog - niet vastgelegd.

Financiële administratie

Met de afdeling Planning en Control is een nieuw financiële administratie opgezet. Daardoor is betere sturing op de budgetten mogelijk.

Debiteurenbeheer

De betalingsachterstanden aan het Sportbedrijf zijn tot aanvaardbare achterstanden teruggebracht. Controle op achterstanden en afspraken zijn op één plaats bij het Sportbedrijf geborgd.

Investerings- en onderhoudsplanning

Bij het Sportbedrijf moeten we veel goederen en producten vervangen. In 2015 hebben we een overzicht van alle investeringen opgesteld. Daardoor is het voor iedereen duidelijk wat wanneer vervangen wordt. Door investeringen samen te voegen kunnen we in de toekomst meer sturen op het behalen van aanbestedingsvoordelen. Centrale planning van onderhoud zorgt voor minder bedrijfssluiting en minder exploitatieverliezen.

Centrale personeelsplanning

Een personeelsplanningssysteem zorgt er voor dat personeel efficiënter, effectiever en over de accommodaties heen wordt ingeroosterd. Dat levert een bijdrage aan de overschrijding van de organisatiekosten.

Voor 2016 staan de volgende zaken op het programma:

- Betrouwbaar inzicht en overzicht eigenaarschap buitensportaccommodaties
- Vereenvoudiging tarieven voor het gebruik van de buitensportaccommodaties en nieuwe systematiek voor de vergoedingen
- Verbeteren organisatie onderhoud buitensport
- Bepalen nieuwe standaard onderhoud verdeellijst voor de sportaccommodaties

Bijlage 3 - Kerncijfers Sport, Sportbedrijf en beïnvloedbare lasten

Belangrijke kerncijfers van het Sportbedrijf en het product Sport:

Omschrijving	2017 Totaal (* € 1.000)		Product Sport	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Afdeling Sportbedrijf	15.951	10.030		
Afdeling Sociaal	896	0		
Organisatiekosten	16.908	0		
Totaal product Sport	33.755	10.030		
				Totaal netto budget
				5.921
				896
				16.908
				23.725

Over welke opbrengsten hebben we het binnen het Sportbedrijf?

2017 Totaal (* € 1.000,-)	Sportbedrijf, baten exploitatie
Categorie	
Zwemmen	-2.270
IJs	-592
Commerciële verhuur (bedrijfsruimten)	-1.900
Sportstimulering (bijdragen van Rijk en andere domeinen)	-2.161
Buitensport	-909
Overige baten (o.a. sporthallen en gymzalen t.b.v. met name onderwijs en verenigingen)	-1.598
Dekking Sport op orde	-600
Totaal exploitatie Sportbedrijf	-10.030

Welke lasten onderscheiden we binnen het product Sport en hoe beïnvloedbaar zijn deze lasten?

2017 Totaal (* € 1.000,-) Sport, lasten exploitatie

Omschrijving	Beïnvloedbare lasten	Beperkt beïnvloedbare lasten	Niet beïnvloedbare lasten	Totaal lasten
Huren afdeling Vastgoed	0	0	8.947	8.947
Kapitaallasten investeringen SPB	0	1.985	0	1.985
Onderhoud	0	681	0	681
Energie	1.577	0	0	1.577
Niet duurzame goederen	1.128	0	0	1.128
Dekking sport op orde	0	0	1.000	1.000
Subsidies	460	0	0	460
Personeelskosten	8.100	0	0	8.100
Corporate overhead	0	0	7.785	7.785
Overige organisatiekosten	0	0	1.023	1.023
Overig	0	633	436	1.069
Totaal lasten exploitatie Sport	11.265	3.299	19.191	33.755

Het Sportbedrijf heeft niet op alle lasten evenveel invloed zoals uit bovenstaande staatje blijkt. De huren die het Sportbedrijf betaalt staan vast. De lasten voor jaarlijkse afschrijving en rente (samen de kapitaallasten) en onderhoud staan ook redelijk vast maar hier is wel enigszins op te sturen door een strakke investerings- en onderhoudsplanning.

De belangrijkste posten in de categorie 'overige lasten' zijn: OZB belasting, rioolheffing, verzekeringen en beveiliging.

De energielasten, lasten 'niet duurzame goederen', subsidies en personeelskosten zijn het meest beïnvloedbaar. "Niet duurzame goederen" zijn bijvoorbeeld sport- en spelmaterialen, kleine vervangingsaankopen en schoonmaakspullen.

Het personeel maakt binnen de systematiek van de gemeente Tilburg onderdeel uit van de organisatiekosten. Efficiencyvoordelen op de organisatiekosten zijn gekoppeld aan de efficiencybezuinigingen die binnen de begroting zijn opgenomen (voor het Sportbedrijf resteert nog een taakstelling van in totaal € 183.000,- die onder andere ingevuld wordt door de invoering van een centrale personeelsplanning).

Minder medewerkers in de accommodaties heeft vaak negatieve invloed op de veiligheid. De personeelskosten zijn daarom vooral te beïnvloeden door beperktere openstelling of sluiting van accommodaties. Daarnaast zijn er veel medewerkers werkzaam bij Sportstimulering zoals buurtsportcoaches, combinatiefunctionarissen of verenigingsondersteuners. De kosten voor deze medewerkers worden allemaal in meer of mindere mate betaald met andere partijen of budgetten zoals het Rijk, onderwijsbudgetten of scholen. Vermindering van deze medewerkers draagt dus maar beperkt bij aan vermindering van de organisatiekosten van het Sportbedrijf.

Bijlage 4 - Totaal overzicht bezuinigingsmogelijkheden

In dit overzicht geven we een beeld van de bezuinigingsmogelijkheden, ingedeeld naar vier onderwerpen: exploitatie sportaccommodaties, tarieven, sportstimulering en subsidies. In de tabel staat: de bezuiniging, de mogelijke gevolgen, of de bezuiniging nog binnen het sport- en beweegbeleid past en de geschatte hoogte van het bezuinigingsbedrag (conform begroting 2016).

1. EXPLOITATIE SPORTACCOMMODATIES

Maatregel	Gevolgen + toelichting	Bezuiniging binnen beleid?	Bedrag
Sluiten zwembad Reeshof in zomervakantie (6 weken)	Het is niet altijd even druk in het zwembad, terwijl de kosten voor met name energie, onderhoud en personeel wel doorlopen. In de zomervakantie is het aantal bezoekers van zwembad Reeshof ongeveer 50% lager dan in de andere maanden van het jaar. Onze inwoners kunnen in de zomervakantie gebruik maken van zwembad Stappegoor. We moeten er wel rekening mee houden dat het in Stappegoor te druk wordt, zwemmers naar de zwembaden in de buurgemeenten gaan, of helemaal niet meer gaan zwemmen. Wanneer we in de vakantie sluiten, moeten we met de horeca-exploitant in gesprek over een compensatie voor de gedeelde omzet. Deze compensatie hebben we meegenomen in het besparingsbedrag.	JA	€ 65.000
Sluiten alle drie zwembaden op rustige tijden (halve dag in de week)	Door alle zwembaden een halve dag in de week de sluiten op dagen dat er weinig bezoekers zijn, besparen we met name op personeel. We zorgen ervoor dat de bezoekers op die dagen wel terecht kunnen in één van de andere zwembaden.	JA	€ 26.000
Sluiten zwembad Drieburcht in zomervakantie (6 weken)	In de zomervakantie is het aantal bezoekers van zwembad Drieburcht ongeveer 50% lager dan in de andere maanden van het jaar. Als we het bad dan sluiten besparen we op personeelslasten, energie en onderhoud. Onze inwoners kunnen in de zomervakantie gebruik maken van zwembad Stappegoor. We moeten er wel rekening mee houden dat het in Stappegoor te druk wordt, zwemmers naar de zwembaden in de buurgemeenten gaan, of helemaal niet meer gaan zwemmen. We houden het bad wel open voor de zomercursussen van de zwemschool. Ook hier moeten we met de horeca-exploitant in gesprek over een compensatie voor de gedeelde omzet.	JA	€ 35.000

Ireen Wüst IJsbahn 4 weken korter openstellen	Door het korter openen van de ijsbaan besparen we op personeelskosten en energie. In de eerste en laatste weken van het schaatsseizoen (half oktober tot half maart) is de buitentemperatuur vaak nog hoog. Hierdoor verbruikt de ijsbaan relatief veel energie. Het nadeel is dat de schaatsverenigingen en individuele schaatsers hier moeite mee hebben en besluiten gebruik te gaan maken van de ijsbanen in Eindhoven of Breda. Een keuze voor deze optie betekent dat we er geen RTC Schaatsen naar Tilburg zal komen.	JA	€ 10.000
<u>Volledig sluiten van een van de zes grote accommodaties:</u>	<p>Wanneer we stoppen met de exploitatie van één van onze grote sportaccommodaties kunnen we de taakstelling Sport op Orde in één keer realiseren. De voordelen zijn dat we geen kosten meer hebben voor personeel, energie en onderhoud en huur aan Vastgoed. (Vastgoed is verhuurder, Sportbedrijf huurder). Dit betekent ook meteen een probleem in de begroting van Vastgoed en er is sprake van kapitaalvernietiging. Verkopen van een sportaccommodatie zal lastig zijn, want het zijn incurante gebouwen.</p> <p>Hieronder hebben we een inschatting gegeven van het bedrag dat volledige sluiting van de accommodatie oplevert. <u>In bijlage 5 staan de concrete gevolgen van het sluiten van deze zes accommodaties aangegeven</u> en hebben we zoveel mogelijk ook cijfers over het gebruik vermeld. Daarnaast hebben we bij onze sporthallen te maken met het feit dat we als gemeente wettelijk verplicht zijn accommodaties aan de bieden voor het bewegingsonderwijs. Het is voor scholen meestal niet mogelijk uit te wijken naar een andere accommodatie, zo lang die niet binnen 1 kilometer loopafstand ligt.</p>	NEE	Zie hieronder
- T-kwadraat	<p>Gevolgen en toelichting: zie bijlage 5</p> <p>T kwadraat</p> <p>Opbrengsten inclusief onderwijs -896.000 (waarvan onderwijs €304.000)</p> <p>Lasten 1.827.000 (mn huur, onderhoud en energie)</p> <p>Personeel <u>494.000</u> (= 11,3 FTE incl. management)</p> <p>Besparing 1.425.000</p>	NEE	€ 1.425.000

- IJssportcentrum	Gevolgen en toelichting: zie bijlage 5 IJssportcentrum Opbrengsten inclusief onderwijs -243.000 (waarvan onderwijs €13.000) Lasten 1.014.000 (mn huur, onderhoud en energie) Personeel 201.000 (= 4,7 FTE incl. management) <hr/> Besparing 972.000	NEE	€ 972.000
- Ireen Wüst Ijsbaan	Gevolgen en toelichting: zie bijlage 5 Ireen Wüst Ijsbaan Opbrengsten inclusief onderwijs -601.000 (waarvan onderwijs €4.000) Lasten 1.663.000 (mn huur, onderhoud en energie) Personeel 201.000 (= 4,7 FTE incl. management) <hr/> Besparing 1.263.000	NEE	€ 1.263.000
- Zwembad Stappegoor	Gevolgen en toelichting: zie bijlage 5 Zwembad Stappegoor Opbrengsten inclusief onderwijs -953.000 (waarvan onderwijs €46.000) Lasten 1.634.000 (mn huur, onderhoud en energie) Personeel 902.000 (= 19,2 FTE incl. management) <hr/> Besparing 1.583.000	NEE	€ 1.583.000

- Sportcentrum Reeshof	Gevolgen en toelichting: zie bijlage 5 Besparing niet financieel doorgerekend	NEE	P.M.
- De Drieburcht	Gevolgen en toelichting: zie bijlage 5 Besparing niet financieel doorgerekend	NEE	P.M.
<u>Sluiten van minder rendabele accommodaties:</u>	We exploiteren een aantal accommodaties waarvan de bezetting relatief laag is en waarbij ook de commerciële huurinkomsten (horeca) onder druk staan omdat er te weinig bezoekers zijn. Het sluiten van een accommodatie en verplaatsen van de activiteiten kan wellicht leiden tot een betere bezetting van de resterende accommodaties, maar de mogelijkheden hiervoor zijn zeer beperkt. Ook hier speelt dat het stopzetten van de exploitatie leidt tot verschuiving van financiële problematiek (Vastgoed en Sociaal-Onderwijs). Daarnaast hebben deze accommodaties een belangrijke wijkfunctie en worden ze gebruikt voor het bewegingsonderwijs van de scholen. Vanwege het niet aan kunnen bieden van alternatieven voor gebruikers en het bewegingsonderwijs hebben wij deze mogelijkheden hieronder niet verder beargumenteerd.	NEE	
- Sporthal 't Ruiven	<p>Sporthal 't Ruiven</p> <p>Opbrengsten incl Onderwijs -172.500 (waarvan €102.000 onderwijs)</p> <p>Lasten 244.000 (mn huur, onderhoud en energie)</p> <p>Personeel 42.000 (= 1 FTE incl. management)</p> <p>Besparing <u>113.500</u></p>	NEE	€ 113.500
- Sporthal De Blaak	<p>Sporthal de Blaak</p> <p>Opbrengsten incl Onderwijs -157.500 (waarvan €113.000 onderwijs)</p> <p>Lasten 196.000 (mn huur, onderhoud en energie)</p> <p>Personeel 42.000 (= 1 FTE incl. management)</p> <p>Besparing <u>80.500</u></p>	NEE	€ 80.500

- Sporthal Roomleij	<p>Sporthal Roomleij</p> <p>Opbrengsten incl Onderwijs -135.000 (waarvan €44.000 onderwijs)</p> <p>Lasten 231.000 (mn huur, onderhoud en energie)</p> <p>Personeel 42.000 (= 1 FTE incl. management)</p> <p>Besparing <u>138.000</u></p>	NEE	€ 138.000
Resterende 14 gymzalen overdragen aan schoolbesturen	We hebben nog 14 gymzalen in eigendom en hiervan verzorgt het Sportbedrijf het beheer en de exploitatie. Wij gaan samen met het primair onderwijs de mogelijkheden verkennen om het eigendom, het beheer en de exploitatie over te dragen aan de schoolbesturen. We verwachten niet dat dit tot een bijdrage aan de taakstelling voor Sport op orde zal leiden, eerder nog tot extra kosten.	NEE	P.M.

2. TARIEVEN

Maatregel	Gevolgen + toelichting	Bezuiniging binnen beleid?	Bedrag
Verhogen tarieven buitensportaccommodaties met 5%	Wanneer we deze tarieven verhogen leveren de gebruikers van onze buitensportaccommodaties een bijdrage aan de bezuiniging op sport. Een extra verhoging van 5% kan extra inkomsten opleveren, maar het is de vraag in hoeverre de sportverenigingen dan nog hetzelfde aantal uren blijven huren. Het genoemde bedrag is dus geen zekerheid. We zijn bij de berekening uitgegaan van hetzelfde gebruik. Bovendien hebben we de tarieven de afgelopen jaren al een aantal keren verhoogd: buitensport sinds 2011 in totaal met bijna 20%.	NEE	€ 30.000
Verhogen tarieven voor zwemmen met 5% (losse recreatieve tickets)	Een extra verhoging van 5% kan extra inkomsten opleveren, maar het is de vraag in hoeverre het gebruik van onze zwembaden even hoog blijft. Het genoemde bedrag is dus geen zekerheid! We zijn bij de berekening uitgegaan van hetzelfde gebruik. Uit analyse van eerdere tariefsverhogingen blijkt dat een prijsstijging leidt tot een lagere omzet omdat mensen niet meer komen (prijselasticiteit). De afgelopen jaren hebben we al veel discussie gehad over de zwem- en schaatstarieven.	NEE	€ 35.000

Verhogen tarieven binnensportaccommodaties met 5%	Een extra verhoging van 5% kan extra inkomsten opleveren, maar het is de vraag in hoeverre de sportverenigingen dan nog hetzelfde aantal uren blijven huren. et genoemde bedrag is dus geen zekerheid! We zijn bij de berekening uitgegaan van hetzelfde gebruik. De binnensporttarieven hebben we in 2015 juist verlaagd omdat ze in Tilburg ruim hoger waren dan in de buurgemeenten.	NEE	€ 30.000
Verhogen tarieven voor schaatsen met 5% (losse recreatieve tickets)	Een extra verhoging van 5% kan extra inkomsten opleveren, maar het is de vraag in hoeverre het gebruik van onze schaatsbanen even hoog blijft. Het genoemde bedrag is dus geen zekerheid! We zijn bij de berekening uitgegaan van hetzelfde gebruik. Uit analyse van eerdere tariefsverhogingen blijkt dat een prijsstijging leidt tot een lagere omzet omdat mensen niet meer komen (prijselasticiteit). De afgelopen jaren hebben we al veel discussie gehad over de zwem- en schaatstarieven.	NEE	€ 8.000

3. SPORTSTIMULERING

Maatregel	Gevolgen + toelichting	Bezuiniging binnen beleid?	Bedrag
<i>Algemene opmerking:</i>	<i>Alle activiteiten van Sportstimulering passen binnen het sport- en beweegbeleid. Sportstimulering is in een matrix georganiseerd: programma's, teams en projecten werken op elkaars terrein, versterken elkaar en behalen wederzijdse resultaten. Iets weghalen heeft bijna altijd financieel en inhoudelijk effect bij een ander programma. In deze tabel maken we inzichtelijk waar Sportstimulering uit bestaat en wat we dus niet meer kunnen doen als we op deze activiteiten bezuinigen.</i>		
Verminderen aanbod Verenigingsondersteuning met 1 fte	Met het verminderen van Verenigingsondersteuning met 1 fte raken we niet de sporters zelf, maar sportverenigingen. Om te komen tot sterkere verenigingen ondersteunen wij een groot aantal besturen en vrijwilligers bij het verenigingsbeleid. Wanneer we de inzet met 1 fte verminderen, blijven we een aanbod voor Verenigingsondersteuning houden. Het gevolg is wel dat we minder sportverenigingen kunnen helpen en dat we het aanbod van Verenigingsondersteuning niet zo kunnen uitvoeren als we in de beleidslijn hebben aangegeven. Echter: gezien de financiering van de Verenigingsondersteuner levert dit	NEE	€ 5.000

	<p>Dekking "intern": Dekking Onderwijs en Jongeren € 794.000</p> <p>Per saldo besparing voor Sport € 130.000 (excl. budget Onderwijs en Jongeren)</p>		
Buurtsport team 12-23 jaar (9,5 fte)	<p>Buurtsport draagt bij aan diverse gemeentebrede beleidsterreinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ketenpartner aanpak risicojeugd, Citytrainers (jongerenparticipatie), Belangrijke vindplaats voor R-newt, nuldelijn in relatie tot transities, Jongeren benaderen en beïnvloeden via sport - Stoppen betekent ook: geen sportaanbod voor jongeren in de wijk die niet regulier bewegen. - In 2016 zetten we Buurtsport in voor dagbesteding Vluchtelingen in samenwerking met Verenigingsondersteuning. Buurtsport heeft de juiste mensen: gewend met lastige groepen te werken, spreken de taal, kunnen sportactiviteiten organiseren. Financiering uit budget afd. Sociaal. <p>Financiële gevolgen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budget is géén sportbudget, maar komt van Onderwijs, Jeugd en Veiligheid - Buurtsport huurt voor € 12.000 onze eigen accommodaties 	NEE	Zie toelichting
Combinatiefunctionarissen: Bewegteam onderwijs (18 fte)	<p>Spin in het web in de wijk en op school op gebied van sport, bewegen en gezondheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verzorgen gymles op 34 basisscholen en naschools aanbod - Motorisch Remedial Teaching, fittesten - uitvoering JOGG en de Gezonde school op deze basisscholen <p>Financiële gevolgen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - we kunnen contracten met scholen niet nakomen, beleid scholen is na 12 jaar afgestemd op deze inzet - sportaanbod voor de <i>integrale locatieplannen</i> valt deels weg - Bewegteam onderwijs en verenigingsondersteuning huurt voor € 25.000,- onze accommodaties 	NEE	Zie toelichting

Combinatiefunctionarissen: Team Verenigingsondersteuning (5,56 fte)	<ul style="list-style-type: none"> - Versterken verenigingsbesturen tbv stabiele verenigingen: deskundigheidsbevordering, makelaar verenigingen en scholen, Sportsupport, maatwerk-trajecten (bijv. fusie) - Project positief voetbalklimaat, Meer vrijwilligers in korte tijd - Samenwerking ROC in kader van opleiden sportkader - Aanvragen subsidie Sportimpuls: heeft € 500.000,- extra opgeleverd voor de sportuitvoerders in Tilburg in 4 jaar 	NEE	Zie toelichting
Projectmedewerkers sportstimulering (6,7 fte)	Sportstimuleringsprojecten: medewerkers zijn ingeschaald van schaal 7 tot 9. Voor berekening hebben we het gemiddelde van schaal 8 genomen. <u>Aangepast Sporten</u> <ul style="list-style-type: none"> - Sportcoach, G-voetbalweekend, nauwe samenwerking met speciaal onderwijs - Regiofunctie Steunpunt Aangepast Sporten Midden-Brabant - Verenigingsondersteuning in combinatie met team VO. - Rol in de keten van zorg <u>Senioren 55plus</u> <ul style="list-style-type: none"> - Consulent senioren sport en bewegen - BORIS: bewegen op recept in samenwerking met de zorgketen: huisarts, fysiotherapiepraktijk etc. - TTM senioren wandelloop, Meer Bewegen voor Ouderen , Taskforce 50 plus, Wandelen in de wijk <u>Ongebonden sport</u> <ul style="list-style-type: none"> - Competitie buiten bedrijf, meedenken met Sportkanaal, Sportlanes, loop- en wandelparcours Warande - voor ongeveer €30.000,- huur eigen accommodaties <u>Try Out Sport</u> <ul style="list-style-type: none"> - 1 x per jaar sportkennismakings project, jaarlijks nemen 3700 kinderen deel, begrip in Tilburg sinds 25 jaar, belangrijk voor verenigingen voor werven nieuwe of andere leden - Verenigingen betalen ook huur voor onze accommodaties. 	NEE	€ 360.000,- Activiteiten budget ongeveer: € 68.000,-

	<u>Vakantietoernooien</u> - Sporttoernooien tussen basisscholen in met name de vakanties, 4500 deelnemende kinderen - Sportbedrijf coördineert, sportverenigingen voeren bijna alles uit - Voor € 9.000,- huur van onze accommodaties		
--	--	--	--

4. SUBSIDIES

Maatregel	Gevolgen + toelichting	Bezuiniging binnen beleid?	Bedrag
Stoppen sportsubsidie volwassenen	<p>De subsidie 'Vernieuwend sport- en beweegaanbod voor volwassenen door sportclubs' is gericht op stimulering sportparticipatie van volwassenen en leveren van bijdrage aan zorg, welzijn en gezondheid. Sportverenigingen kunnen aanvragen voor opstart en uitvoering van nieuw sport- en beweegaanbod voor volwassenen.</p> <p>We kunnen met deze subsidie stoppen, aangezien volwassenen niet tot de doelgroepen binnen ons sportbeleid horen. Bovendien loopt de regeling nog niet goed, deels door onbekendheid, want bestaat pas sinds 2014.</p> <p><u>Gevolg:</u> voor 2014 waren dit middelen voor de plussubsidies die sportverenigingen konden inzetten voor jeugd, ouderen en mensen met een beperking. Met stoppen raken we hiermee dus de verenigingen. De afgelopen jaren resteerde ongeveer de helft van het subsidiebedrag.</p> <p><u>Let op:</u> daarnaast hebben we twee verzoeken om <i>extra</i> subsidie:</p> <p>1. <i>Realiseren RTC Schaatsen</i> € 26.000,- Een RTC Schaatsen zorgt voor een betere bezetting van de Ireen Wüst Ijsbaan (en dus voor meer huurinkomsten) en kan een goede bijdrage leveren aan de doelstellingen op gebied van talentontwikkeling. Binnen de subsidies voor RTC's is tot en met 2018 geen ruimte meer. We verwachten dat we het grootste deel hiervan via huurinkomsten weer terug krijgen.</p>	JA	€ 126.000

	<p>2. <i>Continuïteit Tilburgs Sportgala</i> € 12.500,- We hebben opdracht van de Raad te onderzoeken hoe we de continuïteit van het Sportgala kunnen waarborgen. Dit kan in de vorm van een extra subsidiebedrag van jaarlijks € 12.500,-, bovenop de huidige subsidie van € 5.170,-.</p> <p>We kunnen een deel van de besparing op de volwassenensubsidie inzetten om een RTC schaatsen en/of een extra bijdrage voor het Sportgala mogelijk te maken. Een keuze voor één of beide extra subsidies, zorgt dan wel voor een lagere bijdrage aan de taakstelling Sport op Orde vanuit de sportsubsidies.</p>		
<u>Overige subsidies</u>	<p>Naast de volwassensubsidies hebben we onderstaande subsidies ter hoogte van in totaal € 334.468,-. Muv subsidie voor RTC's kennen we deze subsidies jaarlijks toe op basis van een subsidieaanvraag. In principe hebben we dus de mogelijkheid om op de subsidiebedragen te bezuinigen. We gebruiken deze echter om de beleidsdoelen te halen. Verminderen van subsidies heeft gevolgen voor onze resultaten.</p>		
Jeugdsportsubsidie	<p>Doel: bevorderen van de betaalbaarheid van sport- en bewegingsactiviteiten voor jeugd van 4 tot en met 17 jaar bij sportverenigingen. Bedrag verdelen we naar rato over de aanvragen op basis van het aantal jeugdleden.</p> <p><u>Stoppen:</u> Jeugdsportsubsidie maakt deel uit van de verenigingsexploitatie. Verenigingen kunnen minder activiteiten voor de jeugd organiseren of verhogen de contributie, waardoor jeugdleden afhaken. Bovendien raakt dit voor bijna de helft verenigingen die niet op een andere wijze financiële ondersteuning van de gemeente krijgen (zij huren geen accommodaties en ontvangen daarnaast ook geen enkele vorm van exploitatiesubsidie ontvangen).</p>	NEE	€ 197.906
Regionale Trainings Centra (RTC's)	<p><u>Doel:</u> vereenvoudigen overstap talenten naar topsport door begeleiding en ontwikkeling van talenten vanaf het verenigingsniveau naar Regionale Trainingscentra (RTC's). Behouden talenten voor de stad. Aansluiten bij landelijke en provinciale ontwikkelingen.</p> <p><u>Stoppen:</u> betekent grote kans dat bestaande RTC's (atletiek, duathlon, roeien, turnen) worden opgeheven, omdat zij hun talentprogramma's dan niet meer kunnen uitvoeren. Dit betekent direct inkomstenderving voor het Sportbedrijf. Inhoudelijk af te raden vanwege huidig beleid talentontwikkeling in Tilburg. RTC's die nu subsidie krijgen, krijgen subsidie voor 4 jaar. Hierdoor ligt nagenoeg het hele bedrag nog vast tot en met 2018.</p>	NEE	€ 42.276

Sportevenementen	<p><u>Doel</u>: ondersteunen verenigingen bij het organiseren van een sportevenement. Met de uitstraling van deze evenementen zet Tilburg zich sportief op de kaart. Door deze subsidie kunnen sportevenementen ondersteund worden die zonder steun niet op het gewenste kwaliteitsniveau kunnen plaatsvinden, daarbij streeft de gemeente naar betrokkenheid van verenigingsleden, ouders/familieleden en bezoekers bij de vereniging.</p> <p>Het bedrag is overvraagd: per jaar keuze maken welke we wel en niet subsidiëren.</p> <p><u>Stoppen</u>: dan worden er minder evenementen georganiseerd, dus ook minder huurinkomsten voor Sportbedrijf.</p>	NEE	€ 25.681
Kleinschalige sportevenementen (via TSR)	<p><u>Doel</u>: zie hierboven, alleen gaat dit om kleinschalige sportevenementen, zoals toernooien.</p> <p>Budget is jaarlijks op, veel meer aanvragen dan er beschikbaar is. Daarom zijn ook voorwaarden gesteld aan de volgorde van toekenning. Aanvragen moeten bij de Sportraad worden ingediend. Max. € 250,- per vereniging.</p>	NEE	€ 11.890
Stichting Topsportopleiding	<p><u>Doel</u>: Stichting geeft invulling aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid om toptalenten naast goede sportfaciliteiten een goede maatschappelijke basis te bieden. Zij zorgt voor de voorwaarden waardoor het talent naast een optimale sportontwikkeling tegelijkertijd een optimale schoolontwikkeling door kan maken.</p> <p><u>Stoppen</u>: Hierdoor kunnen minder talenten hun opleiding combineren met hun sport. Strookt inhoudelijk niet met beleid (koppeling onderwijs, sport en talentontwikkeling). Door afschaffen van deze gemeentelijke bijdrage komt ook de bijdrage vanuit het bedrijfsleven, onderwijs en van ouders onder druk te staan en daarmee het bestaan van de stichting. Rol van de topsportopleiding in de combinatie talentontwikkeling en school was mede reden voor de verkiezing tot Sportgemeente van het jaar in 2014.</p> <p>De gemeentelijke subsidie is ongeveer 20% van de begroting van de stichting. Een deel van het budget wordt gebruikt voor de huur van sportaccommodaties. Hierdoor vloeit ongeveer € 25.000,- terug naar de exploitatie van het Sportbedrijf.</p>	NEE	€ 51.545

Stichting Tilburgs Sportgala	<p><u>Doel:</u> Het Tilburgs Sportgala is een jaarlijks terugkerend evenement dat hoog gewaardeerd wordt door de sportverenigingen van Tilburg en de partnerorganisaties. Bedrag is nodig om het niveau van het gala hoog te houden.</p> <p><u>Stoppen:</u> betekent geen sportgala op het niveau van de afgelopen jaren. De Raad heeft eind 2015 opdracht gegeven te onderzoeken extra budget reëel is. Om de continuïteit te waarborgen heeft de Stichting een extra subsidiebedrag boven op deze subsidie gevraagd. Zie ook de tekst bij 'Stoppen sportsubsidie volwassenen'.</p>	NEE	€ 5.170
------------------------------	--	-----	---------

Bijlage 5 - Gevolgen uit exploitatie nemen sportaccommodaties

Overzicht van de 6 grote accommodaties die het Sportbedrijf exploiteert, de belangrijkste gebruikers, contractafspraken en activiteiten.

T-Kwadraat

Openstelling 2009

Gebruikers:

Deze accommodatie is niet allen van de gemeente. Klimvereniging Neoliet en het consortium zijn ook eigenaar van een deel van het gebouw. Het Sportbedrijf heeft langlopende overeenkomsten met onderwijsinstellingen. Daarnaast is er de verhuur aan allerlei sportverenigingen. Er zijn een aantal grote verenigingen met specifieke eisen aan de accommodatie die niet in de stad zijn te herplaatsen.

- Verenigingen en instellingen

ROC Sport en Bewegen

Kinderopvang Tilburg B.V.

Volley Tilburg

TZVB

Badminton Nederland

NTTB (alleen jaarlijks toernooi)

Kunst & Kracht

F.G.R.T.

GSBW

M.J.M. Driessen (voorheen Schepnet)

BC Tilburg

Sportstimulering Buurtsport

HC Tilburg

EDN '56, Korfbal

Joost Ariëns

A. Laroussi

Moskee El Feth

Salsipuedes BV

D-Fense

Inner Strength Gym

PTI

Steven Tooten

RIBW

BSO T2Nevo

DKV Zigo

Bowls Club Tilburg

Basketbalclub High Five

RKSV Sarto

GTV Dionysius

GTV Turning Point

Beheer Huisvesting Onderwijsgroep Tilburg (inclusief VMBO/MBO en ROC Sport en bewegen)

Nihad Crncevic

BC DO Emmen AK

Sportstimulering Verenigingen/Sportprojecten

Were Di Tilburg

DKV Tuldania

Tolgahan

Tirtokromo

Dansschool Forza Danza

Taus Gym

Aikido centrum Van Ginkel

De Vroe Personal Training

Espressivo B.V.

Osteopathie Horsten

Stichting Po Chi Ch'uan

Aantal individuele bezoekers

Niet van toepassing

Commerciële huurders

- BSO Kinderstad (naast huur commerciële ruimte ook structurele afname sportaccommodaties)
- Klimvereniging Neoliet, met de grootste indoor klimwand van Nederland (eigenaar van eigen gebouwdeel. Onderdeel van de VVE met Vastgoedbedrijf en Consortium Stappegoor BV)
- Onderwijs (Fontys en Avans). Zij huren de sporthal, vergaderruimtes en de fitnessruimte. Vanaf 1 augustus 2017 meerjaren overeenkomst structurele bezetting. VMBO en MBO 1.600 leerlingen.
- Horeca Corné Zoontjens
- Sport Medisch Centrum

Onderwijsontwikkelingen

Sportbedrijf is in eindfase voor vestiging van extra 800 leerlingen op niveau VMBO die vanaf augustus 2017 structureel gebruik maken van de vergaderruimten, sporthal, fitness en andere sportvoorzieningen in T-Kwadraat. Uitgangspunt is een te sluiten overeenkomst voor een periode van 10 jaar. Afdeling Onderwijs heeft verplichting om accommodatie te leveren voor niveau VMBO.

Beurzen en bedrijfsactiviteiten

Momenteel geen aansprekende top(sport)evenementen meer in de accommodatie. Het Sportbedrijf gaat zich hier ook niet meer actief op richten gegeven het feit dat in de Spoorzone voldoende accommodaties aanwezig zijn voor commerciële evenementen en beurzen. Het Sportbedrijf richt zich vooral op een structurele bezetting gedurende het gehele jaar met onderwijs en georganiseerde sport gecombineerd met incidentele sportevenementen / toernooien.

(Topsport)evenementen

Jaarlijks verspreid over het seizoen diverse toernooien van georganiseerde sport op stedelijk, regionaal en landelijk niveau. Geen internationale wedstrijden.

- Tafeltennis
- Badminton
- Turnen
- Zaalvoetbal
- volleybal

Bij geen van de bovenstaande toernooien een maximale tribunebezetting.

Contractafspraken

Met alle commerciële huurders hebben we langlopende contractafspraken. Eenzijdige opzeggen kost geld.

Gevolgen Vastgoed

- o Geen huurinkomsten, dit gebouw is lastig te verkopen of in zijn geheel te verhuren.
- o Dit gebouw is lastig los te koppelen van de Ireen Wüst baan.
- o Functies (bijvoorbeeld receptie) en technische installaties worden gedeeld.
- o Extra kosten om Ireen Wüstbaan nog te kunnen exploiteren.

Ruimtelijke/maatschappelijke gevolgen

- o Onderwijsinstellingen zullen op zoek moeten naar andere faciliteiten. Met name de sportopleidingen (ROC en Speco) worden getroffen. Er zijn geen alternatieve sportfaciliteiten in het gebied. Kan op termijn leiden tot leegloop onderwijsfunctie in dit gebied.
- o Voor de een aantal sportverenigingen is vervangende ruimte voor handen in Tilburg. Anderen moeten uitwijken naar voorzieningen buiten Tilburg.
- o Het afstoten van dit complex doet afbreuk aan de sportboulevard zoals deze momenteel is gepositioneerd in het gebied Stappegoor in combinatie met Recreatiebad Stappegoor, Ireen Wüst ijsbaan, IJssportcentrum Tilburg en diverse buitensportaccommodaties in het gebied Stappegoor waar juist de boven-stedelijke sportvoorzieningen zijn gevestigd.

Ireen Wüst Ijsbaan

openstelling
2010

Gebruikers

- Verenigingen en instellingen

Tilburg Devils	KNSB Gewest NB-L-Z
IJclub Tilburg (650)	Universiteit van Tilburg (20)
The Redbulldogs	Schaatsclub De Vennen(70)
Tilburg Towers	Tilburg Capitals
Stichting Early Birds	Stichting Topsportopleiding Tilburg
T.K.V.	SKY
Stichting Jeugdijshockey Tilburg Trapper	Dutch Dukes
The Wheelers	Knights Inline Hockey Team
The Rubber Ducks	Stichting Topsportopleiding Tilburg
ISHN InlineSkaterhockey Nederland	Skate a Way (0) = organisatie voor skate-evenementen
Tilburg Capitals	Tilburg Towers
Stichting Dutch Inline Hockey	Dutch Dukes

Commerciële huurders

- Ruuds schaatsshop
- Horeca T-Kwadraat

(Top)sportevenementen

- Geen sportevenementen op Nationaal en internationaal niveau.
- Wel wekelijks schaatswedstrijden op regionaal niveau.

Contractafspraken

- Horeca langlopende overeenkomst
- Ruud's schaatsshop contract voor 3 jaar (eindigt 2018)

Aantal individuele bezoekers

- IJCT en De Vennen zijn als georganiseerde sport de hoofdgebruikers met gezamenlijk bijna 750 leden.
- IW baan is de accommodatie waar de niet georganiseerde sport kan schaatsen op de 400 meter en 30 x 60 ijsbaan.
- In totaal ±100.000 bezoekers

IW IJsbahn Bezoekers seizoen 2015 / 2016									
Artikelgroep / Maand	9	10	11	12	1	2	3	Totaal	
21 Tickets	23	7.934	6.347	13.209	10.066	6.521	2.419	46.519	
23 Abonnementen YCT & Vennen	0	1.069	1.409	1.567	1.633	1.385	576	7.639	
03 Abonnementen overig	1	29	86	101	73	37	36	363	
22 Rittenkaarten	0	139	484	605	628	470	208	2.534	
26 Lesschaatsen	0	0	387	307	612	411	255	1.972	
80 Eigen Personeel	0	4	0	0	3	1	0	8	
Totaal Recreatief	24	9.175	8.713	15.789	13.015	8.825	3.494	59.035	
23 Verenigingen YCT & Vennen	0	3.305	4.000	2.994	3.891	3.275	1.982	19.447	
30 Gewest	0	68	611	376	233	273	24	1.585	
30 Bezoekregistratie wedstrijd	0	356	1.326	841	1.713	1.566	827	6.629	
30 Verenigingen overig	17	1.329	1.697	1.607	1.885	1.526	684	8.745	
30 Totaal Verenigingen	17	5.058	7.634	5.818	7.722	6.640	3.517	36.406	
21 21-025 T Halen Brengen	0	0	0	0	0	0	0	0	
21 21-047 T beg. schaatsles kind	0	1	125	115	211	119	98	669	
21 21-113 T Vrijkrt IW Bezoekers	0	244	85	149	19	58	6	561	
21 21-115 T Bezoek + kinderwagen	0	5	2	0	1	1	0	9	
Totaal Overige bezoekers	0	250	212	264	231	178	104	1.239	
29 Huren (aantallen = geen bezoek)	0	2.555	2.089	5.629	4.001	2.781	1.099	18.154	
29 Slijpen (aantallen = geen bezoek)	0	65	71	43	64	58	21	322	
Totaal Diversen (aantallen = geen bezoek)	0	2.620	2.160	5.672	4.065	2.839	1.120	18.476	
Totaal bezoekers	41	14.483	16.559	21.871	20.968	15.643	7.115	96.680	

Gevolgen Vastgoed

- o Geen huurinkomsten, dit gebouw is lastig te verkopen of in zijn geheel te verhuren.
- o Dit gebouw is los te koppelen van T-Kwadraat.
- o Het extern verzelfstandigen / privatiseren zal ook jaarlijks een financiële bijdrage vergen van minimaal het huidige exploitatietekort op de exploitatie van deze baan.
- o Een commerciële partij zal echter geen accommodatie overnemen zonder zeggenschap over de exploitatie van de horeca.
- o Afstoten van deze accommodatie is kapitaalvernietiging gezien de leeftijd van het complex.

Ruimtelijke/maatschappelijke gevolgen

- o Publieke weerstand is groot als men overweegt te sluiten / af te stoten. Het aantal individuele schaatsers is echter beperkt.
- o De maatschappelijke impact gezien de 59.035 recreatieve bezoeken is gering.
- o De impact voor het langebaanschaatsen is relatief gezien beperkt met 36.406 bezoeken waarvan 6.629 bezoekers aan wedstrijden.
- o Het verzorgingsgebied van de Ireen Wüst baan is klein gezien de ingeklemde positie tussen de banen in Breda en Eindhoven met een veel ruimer verzorgingsgebied tot en met Zeeland en Limburg. Er bestaat een kans dat de baan in Eindhoven sluit. Dat verbetert de exploitatiemogelijkheden.

Zwembad Stappegoor

openstelling
1995

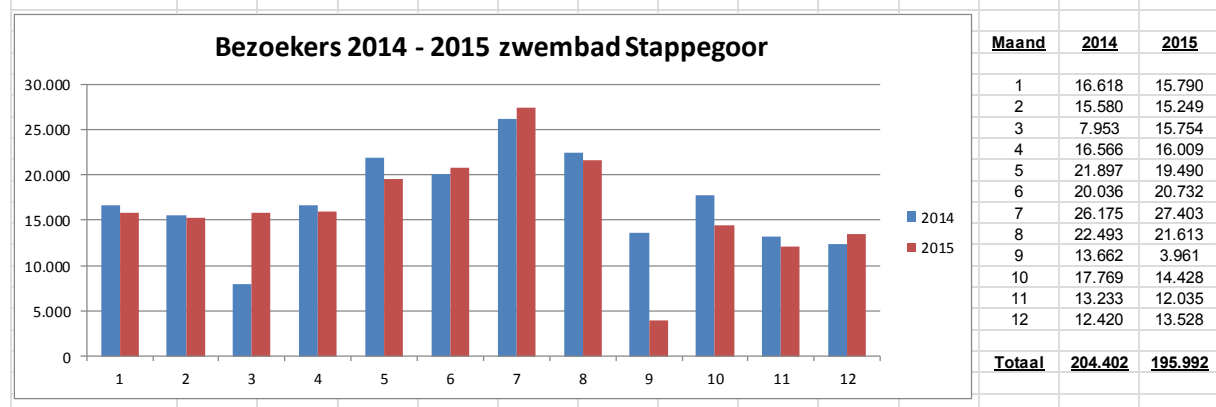
Gebruikers

- Verenigingen en instellingen
 Instituut Broers (onderwijs)
 De Dokkelaers (vereniging)
 DiveSenses (vereniging)
 Zwemschool Akwaak Tilburg (alleen gebruik voor diplomazwemmen)
 Beheer Huisvesting Onderwijsgroep Tilburg (onderwijs / wekelijks 4 uur per dag)
 Multifit Hilvarenbeek (alleen diplomazwemmen)
 TRB-RES (vereniging / elke zondag 2 uur zwemschool)
 Stichting auto te water (maandelijks cursus)

- Aantal individuele bezoekers

Totaal geraamde bezoeken op jaarbasis

Artikelgroep / Maand	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Totaal
Tickets	7.499	7.667	6.865	7.406	11.636	11.520	18.944	16.598	2.214	7.657	5.155	7.407	110.568
Baantjes	2.787	2.519	2.914	2.893	2.403	2.902	3.158	2.571	597	2.412	2.572	2.419	30.147
Badenkaarten	149	167	280	288	265	370	442	403	105	271	265	192	3.197
Abonnementen	1.752	1.511	1.251	1.450	2.070	1.930	2.299	1.301	226	738	703	699	15.930
Leszwemmen	2.003	1.912	2.073	2.235	1.592	1.990	1.650	397	472	1.734	1.646	1.489	19.193
Ouder / Kind	28	26	32	41	19	21	9	0	1	7	7	6	197
Baby/Peuter	600	448	648	630	452	554	404	0	112	444	514	389	5.195
Schoolzwemmen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aquafitness	159	165	213	145	111	136	89	76	52	99	127	114	1.486
Fifty Fit	549	480	637	560	356	494	401	256	178	582	591	580	5.664
Doelgroepen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verenigingen	255	344	830	351	580	808	0	0	0	473	447	224	4.312
Arrangementen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eigen personeel	9	10	11	10	6	7	7	11	4	11	8	9	103
Diversen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	15.790	15.249	15.754	16.009	19.490	20.732	27.403	21.613	3.961	14.428	12.035	13.528	195.992

Commerciële huurders

- Horeca La Piscine langdurige overeenkomst

Onderwijs

Langdurige overeenkomst gebruik zwembad MBO / ROC

(Top)sportevenementen

Geen

Contractafspraken

Seizoencontract georganiseerde sport en zwembadgebruik commercieel

Gevolgen Vastgoed

Accommodatie is niet voor andere functies inzetbaar. Betekent derhalve sluiten / slopen met als gevolg kapitaalvernietiging. En geen huurinkomsten.

Ruimtelijke/maatschappelijke gevolgen

- Heeft naast een stedelijke functie als recreatief zwembad met buitenbad ook een wijkfunctie voor Tilburg Zuid voor zwemlessen en doelgroep activiteiten.
- Het is het enige buitenbad dat we in de stad hebben.

Sportcentrum Reeshof

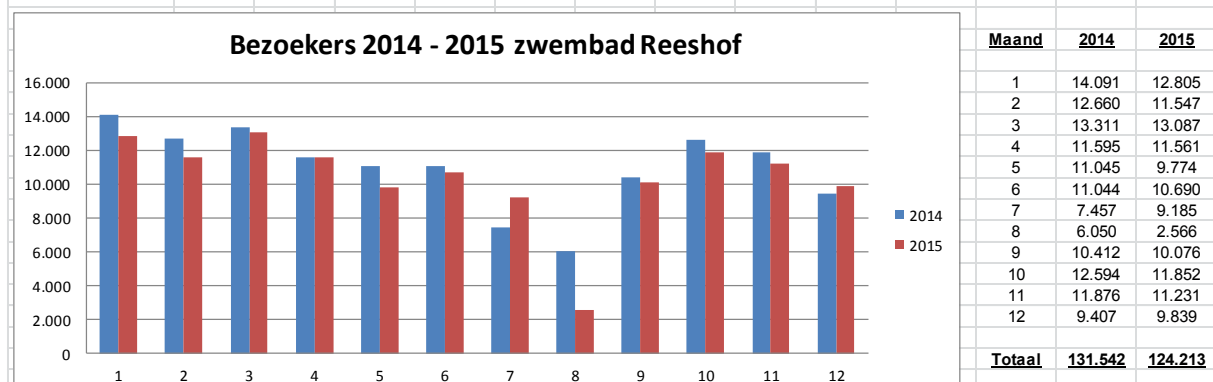
openstelling
1995

Gebruikers sporthal en zwembad

- Verenigingen en instellingen**

BS Jan Ligthart Huibeven BS Heerevelden Erik Hairstyling Kunst & Kracht ZVV Team 2000 Stichting Brug Sportstimulering Bewegteam Onderwijs Battal Turgut Stg Larache Alghad JG Health & Sports Yilmaz Sari Zwemschool Aqua-Marijn Duikteam De Buddies RBT'98 Tilburgse Watervrienden	BS Helen Parkhurst BS De Wegwijzer Basketbalclub High 5 SC/BC Reeshof Stichting Reeshof Events Sportstimulering Buurtsport Fysio Dalem Rifi Beatrix College Rijense Handbalvereniging RHV TRB-RES Duikvereniging Blue Shark Duikvereniging De Kruikeduikers Duikvereniging Submarine Duikvereniging DiveRad
---	---
- Aantal individuele bezoekers

Zwembad Reeshof Bezoekers 2015													
Artikelgroep / Maand	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Totaal
Tickets	2.195	2.210	2.121	1.651	2.084	1.494	1.672	1.193	1.868	2.052	1.686	2.059	22.285
Baantjes	3.016	2.714	3.261	2.800	2.474	2.767	2.576	954	2.141	2.351	2.671	2.293	30.018
Badenkaarten	42	56	47	39	45	64	65	44	25	36	41	44	548
Abonnementen	1.135	1.010	1.099	926	839	951	788	102	1.064	1.204	1.215	1.123	11.456
Leszwemmen	2.631	2.566	2.868	2.870	1.949	2.586	2.337	98	2.342	2.483	2.042	1.837	26.609
Ouder / Kind	13	8	11	9	8	9	6	0	8	16	6	4	98
Baby/Peuter	820	604	864	856	560	754	530	0	600	716	674	449	7.427
Schoolzwemmen	0	0	0	0	130	0	0	0	75	67	236	112	620
Aquafitness	524	471	532	454	484	562	392	109	529	482	616	459	5.614
Fifty Fit	296	262	284	264	219	310	215	46	310	356	392	303	3.257
Doelgroepen	46	50	46	48	30	28	15	0	51	39	45	39	437
Verenigingen	2.055	1.561	1.924	1.613	921	1.131	550	0	1.022	2.004	1.569	1.073	15.423
Arrangementen	0	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	20
Eigen personeel	32	35	30	31	31	34	39	0	41	46	38	44	401
Diversen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	12.805	11.547	13.087	11.561	9.774	10.690	9.185	2.566	10.076	11.852	11.231	9.839	124.213

Commerciële huurders

- Horeca
- Sportinstituut Ooms

(Top)sportevenementen

- Stedelijke en regionale wedstrijden
- Is een wijkaccommodatie voor breedtesport
- Wijkgebonden activiteiten zoals Kidsswing, discozwemmen

Contractafspraken

Met georganiseerde sport seizoencontract

Gevolgen Vastgoed

Het betreft een clusteraccommodatie waarvan de functie sporthal, horeca en zwembad niet van elkaar zijn los te koppelen. Daarbij ook mee te nemen de fitness. Geen huur.

Horeca en receptie en technische installatie centrale functie voor het gehele complex.

Ruimtelijke/maatschappelijke gevolgen

Is een wijkvoorziening met waarde voor de sportdeelname in de wijk. Ook recreatieve functie is belangrijk omdat er niet heel veel te doen is in de wijk.

Sportcomplex Drieburcht

openstelling
2013

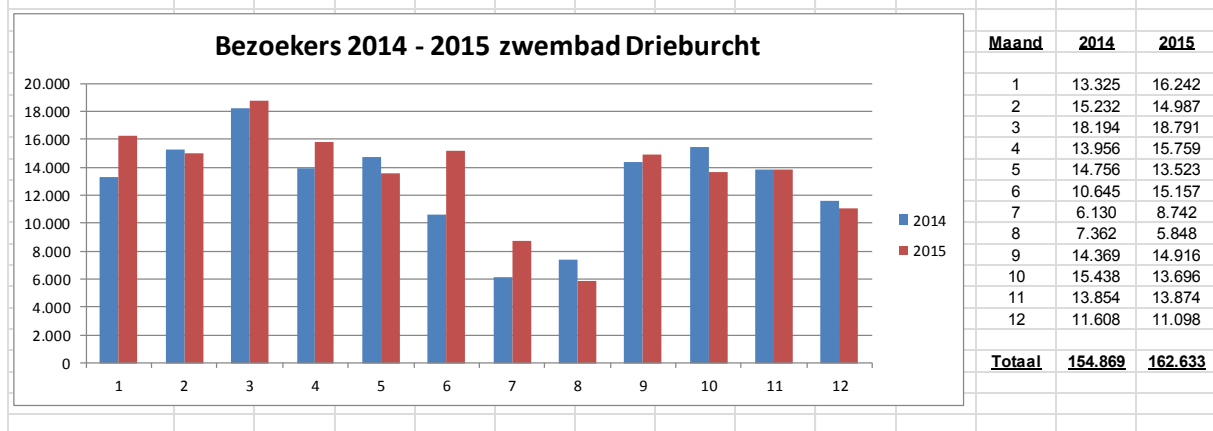
Gebruikers

- Verenigingen en instellingen
  - Fysiosport & Therapie Midden-Brabant
  - De Aalscholvers
  - Tilburgse Watervrienden
  - Kansplus Tilburg
  - RPV Den Bosch
  - Universiteit van Tilburg
  - R.P.V. Tilburg
  - Kaatsheuvel Bus 50+
  - STG Omnisportief
  - Basketbalclub High 5
  - Fysiosport & Therapie Midden-Brabant
  - Sport BSO Drieburcht
  - MC Ahmidouch
  - KV OJC'98

  - TRB-RES
  - De Waterratten
  - RBT'98
  - Rode Kruis Gehandicapten
  - Kayra Zorg & Welzijn B.V.
  - Zwemvereniging DIO
  - Fysiotherapie Schalke
  - De Dokkelaers
  - De Nieuwste School
  - BC Tilburg
  - TZVB
  - Streetball 013
  - Sportstimulering Bewegteam Onderwijs
  - Stichting Somalisch Cultureel Centrum Ummah

Bezoeken op jaarbasis

Zwembad Drieburcht Bezoekers 2015													
Artikelgroep / Maand	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Totaal
Tickets	2.298	2.538	2.391	1.676	1.752	1.254	1.534	1.529	1.166	1.223	1.023	1.408	19.792
Baantjes	4.089	4.066	5.705	4.627	3.534	4.108	3.180	2.270	3.521	2.682	3.160	2.559	43.501
Badenkaarten	63	72	108	90	107	86	50	87	66	88	66	53	936
Abonnementen	495	434	428	328	303	251	231	43	999	969	1.044	896	6.421
Leszwemmen	2.601	2.338	2.839	2.590	2.158	2.818	1.523	1.587	2.533	2.643	2.474	2.145	28.249
Ouder / Kind	90	110	157	134	107	130	100	0	125	133	210	172	1.468
Baby/Peuter	674	510	822	914	644	880	670	0	1.110	1.072	1.078	753	9.127
Schoolzwemmen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aquafitness	295	224	429	398	302	324	126	72	317	226	254	224	3.191
Fifty Fit	574	510	717	571	419	527	304	95	575	380	527	335	5.534
Doelgroepen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verenigingen	5.039	4.157	5.160	4.399	4.172	4.756	989	128	4.465	4.254	4.010	2.533	44.062
Arrangementen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eigen personeel	24	28	35	32	25	23	35	37	39	26	28	20	352
Diversen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	16.242	14.987	18.791	15.759	13.523	15.157	8.742	5.848	14.916	13.696	13.874	11.098	162.633

Commerciële huurders

- Sport BSO Kinderopvang BV
- Horeca
- Fysiotherapiepraktijk
- Fitness Basic Fit

(Top)sportevenementen

- Geen in de sporthal
- Wel lokale en regionale sportwedstrijden en toernooien
- Zwembad jaarlijks (2014 en 2015) ONK zwemmen

Contractafspraken

Georganiseerde sport jaarovereenkomst

Huurders commerciële ruimten langlopende overeenkomsten

Gevolgen Vastgoed

Het betreft een clusteraccommodatie waarvan de functie sporthal, horeca en zwembad niet van elkaar zijn los te koppelen. Daarbij ook mee te nemen de fitness en fysiotherapie. Geen huur.

Horeca en receptie en technische installatie centrale functie voor het gehele complex

Ruimtelijke/maatschappelijke gevolgen

- Is een wijkvoorziening met toegevoegde waarde voor de sportdeelname in de wijk.
- Gebouw
- Stedelijke zwemvoorziening voor mensen met een beperking dat wekelijks door een groot aantal mensen wordt gebruikt (al dan niet in georganiseerd verband) met een lichamelijke en psychische beperking.
- Stedelijke zwemvoorziening voor de wedstrijdsport in Tilburg met speciale voorzieningen voor deze doelgroep.
- Sluiting is groot probleem voor de georganiseerde wedstrijdsport en betekent kapitaalvernietiging gezien de leeftijd van dit complex.

Bijlage 6 - Nieuwe Programmabegroting product Sport 2017-2020

Omschrijving	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
Product 3.30 Sport				
Totaal lasten	33.333.000	33.148.000	33.148.000	33.148.000
Totaal baten	-9.486.000	-9.536.000	-9.536.000	-9.536.000
Totaal netto budget	23.847.000	23.612.000	23.612.000	23.612.000
Binnensportaccommodaties				
Directe kosten	12.667.000	12.667.000	12.667.000	12.667.000
Doorbelaste organisatiekosten	9.951.000	9.951.000	9.951.000	9.951.000
Totaal lasten	22.618.000	22.618.000	22.618.000	22.618.000
Totaal baten	-6.417.000	-6.467.000	-6.467.000	-6.467.000
Netto budget	16.201.000	16.151.000	16.151.000	16.151.000
Buitensportaccommodaties				
Directe kosten	2.411.000	2.411.000	2.411.000	2.411.000
Doorbelaste organisatiekosten	1.927.000	1.927.000	1.927.000	1.927.000
Totaal lasten	4.338.000	4.338.000	4.338.000	4.338.000
Totaal baten	-909.000	-909.000	-909.000	-909.000
Netto budget	3.429.000	3.429.000	3.429.000	3.429.000
Sportstimulering				
Directe kosten	703.000	518.000	518.000	518.000
Doorbelaste organisatiekosten	4.865.000	4.865.000	4.865.000	4.865.000
Totaal lasten	5.568.000	5.383.000	5.383.000	5.383.000
Totaal baten	-2.160.000	-2.160.000	-2.160.000	-2.160.000
Netto budget	3.408.000	3.223.000	3.223.000	3.223.000
Sportsubsidies en -beleid				
Directe kosten	479.000	479.000	479.000	479.000
Doorbelaste organisatiekosten	330.000	330.000	330.000	330.000
Totaal lasten	809.000	809.000	809.000	809.000
Totaal baten	0	0	0	0
Netto budget	809.000	809.000	809.000	809.000

Bijlage 7 - Rapportage onderzoek Sportbedrijf Tilburg

Rapportage onderzoek Sportbedrijf Tilburg

1.0. Inleiding

De gemeenteraad van Tilburg heeft op 10 en 12 november 2014 in het kader van de behandeling van de begroting 2015 een motie voorgedragen getiteld “vastgoed uit sportbedrijf”. Deze motie, ondertekent door de PvdA, D66, LST en Groen Links, is overgenomen door het College en roept op om onderzoek te doen naar de haalbaarheid van het scheiden van de twee functies (gebouwen exploitatie en sportstimulering) van het Sportbedrijf.

Het Sportbedrijf Tilburg is een van de afdelingen van de gemeente. Het Sportbedrijf beheert & exploiteert de sportvoorzieningen van de stad en richt zich, door middel van sportstimulering, op het zoveel mogelijk mensen aan het sporten te krijgen en te houden.

Aan Van Egdome Consultancy is gevraagd een verkenning te doen naar de haalbaarheid van het scheiden van functies. Hiertoe zijn een aantal documenten¹ bestudeerd en gesprekken gevoerd met medewerkers² van het Sportbedrijf en de afdeling Sociaal van de gemeente Tilburg. Ook zijn bronnen op het internet gebruikt om vooral inzicht te geven in toekomstige ontwikkelingen op het terrein van sport en bewegen.

2.0. De motie in perspectief: haalbaarheid en wenselijkheid

De vraag of het scheiden van functies *haalbaar* is, is zonder uitgangspunten en/of voorwaarden moeilijk te beantwoorden. Het is technisch mogelijk om twee functies/afdelingen te ontvlechten en van elkaar te scheiden. Beide afdelingen kunnen binnen de gemeentelijke organisatie “autonoom” of geïntegreerd binnen een andere (bestaande) afdeling hun activiteiten continueren.

In het verlengde van de vraag of het scheiden van functies haalbaar is, is de *wenselijkheid* relevant.

De vooronderstelling in de motie is dat gezien de taakstelling sport(breed), de ambities met betrekking tot sportontwikkeling onder druk komen te staan. Letterlijk staat in de motie dat het Sportbedrijf te veel focus legt op de exploitatie en de gebouwen.

In dit onderzoek wordt kort ingegaan op de haalbaarheid maar vooral de wenselijkheid van het scheiden van de functies (gebouwen exploitatie en sportontwikkeling) van het Sportbedrijf door te kijken naar het verleden, heden en toekomst.

3.0. Verleden

In 2005 zijn het Sportbedrijf Tilburg en de stichting Bots (bureau ondersteuning Tilburgse sport) samengevoegd. Vanaf dat moment worden zowel de exploitatie van sportaccommodaties als sportontwikkeling & ondersteuning vanuit één Sportbedrijf uitgevoerd. De inhoudelijke meerwaarde wordt pas gewaarborgd als vanuit één visie en eenduidige sturing wordt gewerkt³, is de overtuiging. Deze inhoudelijke meerwaarde werd vooral gezien door:

- bundeling van informatie, marketing, communicatie en voorlichting
- bundeling van sportstimulerings- en sportondersteuningstaken
- bundeling van beheer van sportaccommodaties
- bundeling van staffuncties
- bundeling van subsidieverlening
- gezamenlijk opereren op de evenementenmarkt

---

¹ Motie “vastgoed uit sportbedrijf (2014), afdelingsplan (2016), concept sportnota (april 2016) en de notitie naar een geïntegreerd Tilburgs sportpunt (2004)

² De heren van Wandelen, de Wilde en de Haan en mevrouw de Jong

³ Notitie naar een geïntegreerd Tilburgs sportpunt (2004)

4.0. Heden

Het Sportbedrijf vervult twee verschillende rollen⁴ zoals het afdelingsplan beschrijft.

De *faciliterende rol* is met name gericht op het beheren en exploiteren van goede accommodaties die toegankelijk, goed onderhouden, betaalbaar en laagdrempelig zijn.

De *uitvoerende rol* heeft met directe begeleiding en stimulering te maken. De faciliterende (accommodaties) en uitvoerende (sportstimulering) rol zijn te onderscheiden maar nauwelijks te scheiden. Op verschillende niveaus zijn zij innig met elkaar verweven en versterken zij elkaar:

Beleidsmatig

- Zowel het exploiteren van sportaccommodaties als het ondersteunen van verenigingen en stimuleren van sportdeelname bij verschillende doelgroepen vormen gezamenlijk de kernopgaven van het sport en beweegbeleid in Tilburg
- Deze kernopgaven zijn/worden vastgelegd en uitgewerkt in de kadernota sport

Organisatorisch

- Binnen het Sportbedrijf geven de teams sportaccommodaties en sportstimulering beiden onder eenduidige leiding, uitvoering aan het gemeentelijk sport en beweegbeleid
- Het Sportbedrijf sluit zoveel mogelijk aan bij centraal georganiseerde bedrijfsprocessen binnen de gemeente. De uitvoering van sportbeleid is een integrale en gezamenlijke opgave van de gemeente aangevoerd door het Sportbedrijf. Voorbeelden van interne samenwerkingspartners voor zowel sportaccommodaties als sportstimulering zijn de afdelingen vastgoed en faciliteiten, sociaal, communicatie en juridische zaken

Financieel

- Binnen de begroting van het Sportbedrijf zijn de baten en lasten van de afdeling sportaccommodaties en sportstimulering zichtbaar
- De exploitatielasten van de accommodaties vormen 80% van de sportbegroting van het Sportbedrijf;; sportstimulering neemt 14% voor zijn rekening.
- In het perspectief van "Sport op Orde"⁵ kunnen zowel sportaccommodaties als projecten in het kader van sportstimulering deel uitmaken van benodigde bezuinigingsmaatregelen.

In de dagelijkse praktijk

- Activiteiten in het kader van sportstimulering (o.a. vakantietournooien en buurtsport) verhogen de bezetting en verbeteren de exploitatie van de sportaccommodaties
- Medewerkers van sportstimulering (buurtsportcoaches) werken soms in sportaccommodaties (zwembaden) in het kader van veiligheid en gastheerschap
- Medewerkers van sportstimulering (verenigingsondersteuners) zijn de voelsprietten van de verenigingen en kunnen bijvoorbeeld knelpunten (minder leden/activiteiten dus minder uren) en kansen (meer leden/activiteiten meer uren) vroeg signaleren
- Medewerkers van sportstimulering (verenigingsondersteuners) kunnen verenigingen ondersteunen die de huur mogelijk niet kunnen betalen
- Zowel medewerkers van sportstimulering als accommodaties kunnen in hun contacten met gebruikers bijvoorbeeld wijzen op de ondersteuningsmogelijkheden van het Sportbedrijf maar ook de rechten en plichten als huurder
- Sterke sportverenigingen komen in aanmerking voor het beheer en de exploitatie van sportvelden (privatisering van velden) en kunnen worden ondersteund om dit te realiseren door medewerkers van sportstimulering
- Medewerkers van sportstimulering (verenigingsondersteuners) kunnen sportverenigingen helpen om een betere bezetting van accommodaties te realiseren door het werven van nieuwe leden en/of het ontwikkelen van een aanbod voor nieuwe doelgroepen

---

⁴ Afdelingsplan Sportbedrijf 2016

⁵ De sportbegroting kent een structureel tekort. In het kader van de perspectievennota 2017 dienen voorstellen te worden gedaan om dit tekort op te lossen.

- Medewerkers van sportstimulering zijn gebruikers van sportaccommodaties en kunnen wensen en behoeften (klimaat, materiaal, gastheerschap) overbrengen aan de collega's van sportaccommodaties
- Sportaccommodaties kunnen worden ingezet om sporten bij doelgroepen te stimuleren
- Bij de programmering kan door de kennis van medewerkers sportstimulering een advies worden gegeven (realistische inschatting van extra velden en/of uren)
- Sportverenigingen zijn belangrijke klanten voor de verhuur van accommodatie en tevens partners bij de sportstimuleringsactiviteiten
- Vragen van verenigingen over zowel accommodaties als ondersteuning kunnen op dezelfde plaats gesteld worden zowel online als offline

Sportstimulering en sportaccommodaties zijn op vele manieren verbonden en versterken elkaar. "Het is één wereld waarin er natuurlijk uitdagingen zijn binnen het Sportbedrijf om verschillende culturen te overbruggen en nog meer synergie te behalen" aldus medewerkers van het Sportbedrijf. "Deze inspanningen zijn het waard om de klanten -- sporters, sportverenigingen, scholen, bedrijven -- op een adequate wijze, elke dag weer, service te bieden".

5.0. Toekomst

In deze dynamische tijd waarin de verhoudingen tussen overheid en burgers fundamenteel aan het veranderen zijn, is een praktische en klantgerichte invalshoek belangrijk. In het Coalitieakkoord 2014 – 2018 staat dat de gemeente de samenwerking met de inwoners, verenigingen, organisaties en instellingen centraal stelt. "Wij willen de bondgenoot zijn van al die Tilburgers die gaan voor een stad waar het fijn leven is, nu en in de toekomst. De overheid kan deze doelen niet alleen realiseren. Een goed samenspel met burgers en samenwerkingspartners is belangrijker dan ooit. De kans voor de komende periode is de kracht van initiatieven buiten de overheid beter te benutten en de invloed van burgers op de ontwikkeling van de stad te vergroten⁶".

Gemeenten gaan aan de slag met veranderingen en hervormingen binnen het sociaal domein. De hervormingen zijn gericht op het zo dicht mogelijk bij inwoners organiseren van zorg en ondersteuning. Insteek is dat inwoners -- jong en oud -- meedoen in de maatschappij en zo lang mogelijk veilig en zelfstandig wonen in hun eigen omgeving. De sport-- en beweegsector kan een waardevolle bijdrage leveren aan de uitdagingen en ambities van gemeenten. Sporten en bewegen is gezond en haalt het beste in mensen naar boven⁷.

Ook sportaanbieders anticiperen op de veranderingen en hervormingen in het sociale domein. Concepten als de Open Club⁸ (NOC*NSF), Sportclub als Buurthuis van de toekomst⁹ (Sportbank Den Haag) en Sportplus verenigingen¹⁰ (Sportsupport Rotterdam) laten zien dat aanbieders van sport en bewegen tot veel in staat zijn voor de wijk, buurt en stad.

---

⁶ Coalitieakkoord 2014--2018

⁷ <http://www.nisb.nl/weten/kennisgebieden/sport--en--bewegen--in--het--sociaal--domein.html>

⁸ <http://www.nocnsf.nl/openclubs>

⁹ <http://desportbank.nl/index.php/nieuws/item/erkenning--interventie--sportclub--als--buurthuis--van--de--toekomst>

¹⁰ <http://www.rotterdamssportsupport.nl/projecten/sportplus/>

6.0. Advies: scheiden is mogelijk MAAR niet wenselijk!

Overwegende dat:

- In 2005 is gekozen voor de bundelen van het exploiteren van sportaccommodaties en sportstimulering binnen het Sportbedrijf
- Sportaccommodaties en sportstimulering belangrijke voorwaarden zijn voor het realiseren van de doelstellingen van het sportbeleid in Tilburg
- Het Sportbedrijf een uitvoerende en faciliterende rol bundelt
- Sportontwikkeling en de exploitatie van sportaccommodaties beleidsmatig, organisatorisch, financieel en vooral in de praktijk zijn verweven
- Een goed samenspel met burgers en samenwerkingspartners nu en in de toekomst zeer belangrijker is voor het Sportbedrijf
- Eenduidigheid en herkenbaarheid voor klanten belangrijk is voor het Sportbedrijf ofwel klant centraal!
- Sport kan bijdragen aan een aantal maatschappelijke opgaven vooral in het sociale domein

... is het scheiden van de twee functies (gebouwen exploitatie en sportontwikkeling) van het Sportbedrijf mogelijk, echter onwenselijk. Het is technisch mogelijk om twee functies/afdelingen te ontvlechten en van elkaar te scheiden. Beide afdelingen kunnen binnen de gemeentelijke organisatie "autonoom" of geïntegreerd binnen een andere (bestaande) afdeling hun activiteiten continueren.

Echter, juist in een tijd waarin verhoudingen tussen overheid en burgers fundamenteel aan het veranderen zijn is eenduidigheid, transparantie en duidelijkheid voor klanten van het Sportbedrijf essentieel. Dit vraagt van de gemeente een service/klantgerichte, een verbindende en een integrale aanpak op het terrein van sport en bewegen. Voor de service/klantgerichte houding is één centraal loket (het Sportbedrijf) voor alle sport gerelateerde onderwerpen cruciaal. Daar ligt een uitdaging voor het verder ontwikkelen en versterken van deze functie. Het Sportbedrijf verbindt en ontsluit alle informatie op dat terrein van sport en bewegen: als vraagbaak en als actieve aanbieder, zowel on- als offline. Of het nu gaat om sportstimulering, ondersteuning, accommodaties e.d., ontsluiting van informatie gaat via één (integraal) loket namelijk het Sportbedrijf.

Daarnaast moet de focus gericht zijn op voor onderlinge uitwisseling van kennis en expertise van (sport)partners en het ontwikkelen van nieuwe ideeën en toepassingen. Combineren, verbinden en delen is het devies, zowel intern als extern. Het Sportbedrijf kan zich verder ontwikkelen als verbinder van initiatieven en activiteiten op het gebied van sport en bewegen binnen het brede sociale domein. Het Sportbedrijf is makelaar/schakelaar. Door middel van sport en bewegen kan gewerkt worden aan bijvoorbeeld het verhogen van (arbeids)participatie, het verminderen van ontwikkelingsachterstanden en het versteken van sociale cohesie. Ook hier geldt dat of het nu gaat om sportstimulering, ondersteuning, accommodaties e.d., het verbinden gaat via één (integraal) kanaal namelijk het Sportbedrijf.

Het sportbeleid in Tilburg is zeer gebaat bij een loket enerzijds en hoogstaand samenspel met interne afdelingen en externe partners en klanten anderzijds. Zowel binnen als buiten de gemeente kan het Sportbedrijf zich nadrukkelijker ontwikkelen als de spilfunctie van de sport in Tilburg.

Hans van Egdome